

26 Fevral Xocalı Soyqırımı Günüdür

Xalq qəzeti

Nö 43 (30737) 26 fevral 2025-ci il, çəşənba

1919-cu ildən çıxır

Təsisçi: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsi və qəzeti redaksiya heyəti

XOCALI SOYQIRIMI: Tarix bizə nələri öyrətdi?

Xocalı soyqırımı Ermənistənən qarşı işgalçılıq mühərbiyi zamanı dinc azərbaycanlı əhaliyi qarşı törədilmiş an dəhşətli qətlamlardan biridir. Qabaqcədan hazırlanmış plana əsasən, Azərbaycanın Ermənistənən höməsəhəd Qazax rayonunun Bağanış Ayrırm kəndinin mülki əhalisinin bir hissəsinə və Qarabağın azərbaycanlı kəndlərinə – İmarat Gərvənd, Tuğ, Sələkətin, Axulu, Xocavənd, Cəmili, Nəbilər, Meşəli, Həsənabəd, Kərkicahən, Qaybəl, Malibəyli, Yuxarı və Aşağı Quşçular, Qaradağ kəndlərinə qarşı xüsusi amansızlıqla qətlamlar həyata keçirilib. Təkcə onu qeyd etmək kifayətdir ki, Xocalı soyqırımından bir neçə gün əvvəl, 1992-ci il fevralın 17-də Xocavənd rayonunun Qaradağ kəndində 80-dən çox azərbaycanlı kütłəvi şəkildə qətlə yetirilib.

Fevralın ikinci yarısından başlayaraq Xankändidən 10 kilometr cənub-şərqdə, Ağdam-Şuşa və Əsgəran-Xankəndi yolları arası strateji nöqtədə, Qarabağda yeganə aeroportun yerləşdiyi Xocalı tamamilə erməni hərbi birləşmələri tərəfindən mühasirəyə salınıb. Mülki əhalinin qrup halında və ya təkbəsına mühabirdən çıxmış cəhdərlərinin qarşısı alımb.

(ardı 6-ci səhifədə)

"Xocalıya ədalət!" in dünyada əks-sədəsi

Səhifə ⇒ 11

Pakistanın Baş nazirinin Azərbaycana səfəri başa çatıb

Pakistan İsləm Respublikasının Baş naziri Məhəmməd Şahbaz Şərifin Azərbaycan Respublikasına dövlət səfəri fevralın 25-də başa çatıb.

Hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportunda ali qo-nağın şərəfinə fəxri qaroul dəstəsi düzülmüşdü.

Pakistanın Baş naziri Məhəmməd Şahbaz Şərif hava limanında Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin birinci müavini Yaqub Eyyubov, xarici işlər nazirinin müavini Yalçın Rəfiyev və digər rəsmi şəxslər yola salırdılar.

(ardı 3-cü səhifədə)

Xocalı dərdi – Xocalı dərsi

Tarixin an uzaqlarından bugünə qədər soyqırımları bas verib və heç kəs zəmin dura bilməz ki, gələcəkdə həmin müsibətlər Yer Kürəsinin harasında təkrarlanmayaçaq. Bu gün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının üzvü olan 200 cıvarında ölkənin 150-dən artıqında tarixin müxtəlif dönmələrindən soyqırımları törədilib. Belə faciələrin təkrarlanmaması üçün gərək onların haqqında döñə-döñə danışulsın, dəfə-dəfə yazılılsın. Holokost əzazıl işgəncələrlə, iblisənəzəbzələrlə, qan dondurən məşəqqətlərlə altı milyondan artıq yəhudiñin canını alıb. Holokost kalmasının içərisindəki "kost" sözçüyünün mənası "köz" deməkdir. Belə dərdlərin közü gərək heç vaxt sənməsin, belə ocaqlar həmişə közərməlidir, belə odlar həmişə insanları qarsımlıdı. Başarıyyat Holokostu unutsa, özünü başar deyə bilərmi? Ruandanın müsibətinini yaddan çıxarsa, Afrika Afrika olmaz. Ruanda müsibətini unutsa, dünya dönya olmaz.

Nə acı ki, o dəhşətlər silsiləsində dünən Xocalıtı olan Xocalı faciisi də var. Azərbaycan insanların da o dərdi unutmağa həqqi yoxdur. Azərbaycan insanların və bütün başarıyyatın! Cünki bu keşməkəslərin hamisi insanların faciələridir. Hər cinayətin bir cəza müddəti var – soyqırımı cinayətindən başqa. Soyqırımı cinayətinin hüquqi qiymətinin və cəzasının veriləsimi üçün vaxt məhdidiyyəti yoxdur. Elə eyni şəkildə soyqırımı hadisələrinin heç birinin də unudulma müddəti olmamalı, onlar mütlöq zaman-zaman hafizələrdə dövr etməli, yaddaşın üst qatında qalmalıdır. İnsanaya rəzməz belə müsibətlərin yenə tərədiləməsini qarşısını almaq üçün yalnız o dərdə məruz qalanlar deyil, bütün başar həmişə ol-əla olmalıdır.

Xocalı dərəcəsindən balaca bir nöqtədir – vur-tut 970 kvadrat kilometrik ərazi. Nəinki dünən ucqar nöqtələrində, hətta yaxın coğrafiyada belə o qəziyyəyə qədər Xocalıya bələd olanlar az idi. İndi Xocalıni bütün dünyaya tanırıb. Heyiflər ki, qədim tarixi yasaşan bir məkan kimi deyil, on əvvəl möhəb bəyəl dərdi ilə tanırıb. Amma dünya tanrıqə, bildikən Xocalının dərənin həm də elə dünən dərdi olduğunu daha artıq dərk edir. Xocalıya qədər dünya çox genclər görmüş, Azərbaycan özü də dörlü soyqırımı acıları yaşamışdır. Ancaq dünya soyqırımları içərisində tarixən boşərən yaxınlarından olan Xocalı sevdinə, rəmzləşdirinə, yəqin ki, köhnə faciələrin ən vəhşətli və amansız monzoralarının hamisini bu dərdin yumağında cəmləşməsidi.

Soyqırımlarından, əsir düşmüş, girov götürülmüş, dəstəq edilmiş naçar insanları verilen işğəncələrdən, əzabəldən bəhs ediləndə ifrat qəddarlığın on bariz əlaməti kimi "faşizm" kəlməsini tez-tez dilə geti-

rələr. Ancaq Xocalıda baş verənlərin təfərruatlarından agah olduğunu hər kəs etiraf etdi və gələcəkdə də o hadisələrin ayrıntılarından xəbərdarların sayı artıraq onlar da təsdiqləyəcəklər ki, ermənilər və onlarla əlbirlərin Xocalıda bir gecədə törətdikləri faşistlərin illər boyu tərətdiklərindən qatbat mədhiş imiş.

Xocalıda 7000 əhali yaşayırırdı. 1991-ci ilin noyabrından artıq bu balaca şəhər Azərbaycandan və dünyadan tacrid olunmuşdu. Elektrik enerjisi kəsilmədi, telefon rabitəsi yox idi, Xocalı isə oçağı Dağlıq Qarabağda Şuşadan sonra azərbaycanlıların on çox yaşadığu məskənədir.

1992-ci il yanvar ayının 28-də Xocalı somasında Azərbaycan Həva Yollarına məxsus mülki vertolyot vuruldu, bə diküçərin bortundakıları hamisi – bütün hələk olanlar azərbaycanlılar idi. Həmin gündən Xocalı ilə vertolyot əlaqəsi də kəsildi. Ətraf aləmdən tacrid edilmiş zavallı Xocalı camaatının naümid halını xeyalına götürür. Erməni cəhənnəm, üstünlüə canavar cumsa özünü, ailəsinə qorumaqçun ov təfəngi belə yox idi. Qarabağlılar iraliçədən təkşilər edilmiş, Kremlən gələn göstərişlə evlərdən bütün icazəli və tüsəngləri da rəsmi qərərlə yığılmışdı. Əli dünəndən üzülmüş, işıqsız qalan, radio-televiziyyasi olmayan Xocalı əhalisinin konar ələmlə yegənə bağlantısı yaxından-uzaqdan bura golub çatan top gurultuları, partlayış əks-sədələri id. O səsərlər bu faşir insanların varlığını əlavə bir vahimə və nicasızlıqla doldururdu.

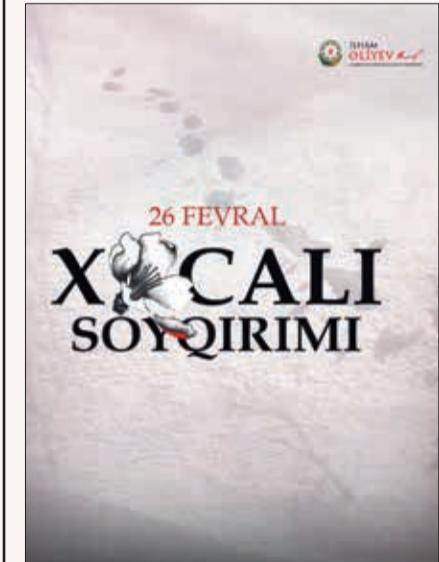
Və 1992-ci il fevral ayının 25-də axşam saat 10-də dünənəcən yaxından-uzaqdan-əks-sədələr buraya galib çatan gurultular artıq Xocalının içərisində eşidilməyə başladı. Elektriki, qazı, ocağında yandıracaq odunu olmayan Xocalıda qış idi. Qiş günləri qaralıq onsuq da tez qatışır. Axşam saat 10 artıq Xocalıda elə gecə kimi idi. Əvvəlcə güclü artilleriya atışları qopdu, ardınca Xocalıya zirehli maşınlar, tanklar daxil olmuşa başladı. Xocalıda yalnız mülki əshili id. Bu toplu-təfəngli, təpədən-durğanlı yaraqlı quduzlar xocalılların axırına çıxmaga galmişdilar. Bu insanların birən günahı vardı – onlar azərbaycanlı idilər.

(ardı 5-ci səhifədə)

Xalq qəzeti!

Prezident İlham Əliyevin Xocalı soyqırımının ildönümü ilə bağlı paylaşımı

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev özünün sosial şəbəkə hesablarında Xocalı faciəsinin 33-cü ildönümü ilə bağlı paylaşım edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, paylaşımda "26 Fevral. Xocalı soyqırımı" sözləri yer alıb.

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva Xocalı soyqırımı ilə bağlı paylaşım edib

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva rəsmi Instagram şəhifəsində Xocalı soyqırımının 33-cü ildönümü ilə bağlı paylaşım edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, paylaşımda "Xocalı soyqırımının gənəhəz qurbanlarının nurlu xatirəsinə ehtirən yox edirəm. Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin." sözləri yer alıb.

Xocalıda məhşər gecəsi

Səhifə ⇒ 8

Paşinyan əgər Qarabağı Azərbaycan kimi tanımayıbsa...

Fransa Ermənistəni yeni bələya sürükələyir;
yoxsa səfir Dekotini sərxoş imiş?

Fransanın ermənipərəst mövqe tutduğu məlumdur. Ölkə əlindən gələn bütün vasitələrlə rəsmi İrəvana dəstək göstərir. Biz buna, həm də ümumən 44 günlük mührəbədən sonra Parisin erməni təəssübəcəliyinin əndəzədən çıxmasına, bir növ, öyrəncəliyik. Ona görə də Fransanın Ermənistəndəki səfiri Olivye Dekotinin sərsəmləmələrinə təsəccüblənmədi. Sərsəmləmə deyirik, amma ola bilə diplomat sərxoş imiş. Amma...

Deməli, səfir Dekotini diplomatik fəaliyyət həyata keçirdiyi ölkənin ictimai radiosunun efrindən bildirib ki, Ermənistən 2022-ci ilin Praqa danışçıları zamanı Qarabağı Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi tanımayıb və bu barədə söylənilənlər yalandır.

Onun sözlərinə görə, Ermənistən Qarabağı Azərbaycanın tərkib hissə olduğunu 1991-ci ilin Alma-Ata Boyannaməsinə əsasən qəbul edib.

(ardı 3-cü səhifədə)

Paşinyan əgər Qarabağı Azərbaycan kimi tanımayıbsa...

(əvvəl 1-ci səhifədə)

İlk baxışdan düşünlə bilər ki, səfərin bildirdiklərində hansısa fəvqələda meqam yoxdur. Ancaq belə deyil. Çünkü Dekotini başqa mətləblərdən də söz açıb. O mətləblərdən ki, onlara nəzərən Fransanın Qarabağ avantürasını saxlamaq niyyətinin mövcudluğunu, Ermenistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiasının müdafiəsinə qalxdığını demək mümkündür. Hər haldə, Fransa kimi ölkəni təmsil edən yüksək rənqli diplomat hər sözünün nəyə hesablandığındən etməlidir. Ona görə Dekotinin açılmasına əsasən, rəsmi Parisin aşkar təxribata hazırlaşdığını söyleyə bilərik.

Övvələ, xatırlaqla ki, 2022-ci ilin oktyabrında Praquada Azərbaycan və Ermənistan liderləri Avropa İttifaqı Şurasının prezidenti Şarl Mişelin vəsiçəiliyi, Fransa prezidenti Emmanuel Makronun iştirakı ilə görüşmüştülər. Görüşdən sonra Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan bəyan etmişdi ki, ölkəsi Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanrıya İlk baxışdan, tanımı özündə Qarabağ kazusunu da birləşdirirdi. Amma şübhələr da qalır. 2023-cü ilin yayında Azərbaycan və Ermənistan liderləri Ş.Mişelin vəsiçəiliyi yenidən bir araya gələndə isə N.Paşinyan bu dəfə tam aqıq teksəl Qarabağ da daxil olmaqla, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıdığını vurğuladı. Əlbəttə, bundan əvvəlki və sonrakı proseslərə nəzər salmaq lazımdır.

2022-ci ilin oktyabından sonra elə düşünləndi ki, ilin sonuna doğru Bakı və İrəvan arasında sülh müqaviləsi imzalanacaq. Çünkü həmin ilin dekabrında tərəflər yənə Ş.Mişelin vəsiçəiliyi ilə Brüsselədə görüşməyə razılaşmışdır. Ancaq qoşuldan Fransaprezidenti E.Makron yerli televiziyyaya müsahibəsində Azərbaycanı “ışqalçı” adlandırdı. O, həmçinin Rusiyası müttəfiqi Ermənistanın maraq və monafelərinini satmaqda günahlandırdı. Rusiya indi da bildirik, Paşinyanın Praquada səsləndirdiyi fikir Qarabağı Azərbaycana təhlükə vermek idi. Yeni Moskva dolayı ilə bildirik ki, Nikol Ermənistanı satmamaq üçün lazm olan bütün riçəqləri sıradan çıxırb.

Əlqərəz, Makronun sərsəm bəyanından sonra N.Paşinyan bəyan etdi ki, Prezident İlham Əliyevlə dekabrdaqı görüşə Fransa Prezidenti olmadan qətləmayaq. Bundan sonra sülh danişqları pozuldu, Ş.Mişelin vəsiçəilik missiyasi puça çıxdı. 2023-cü ilin avvallarında etibarən tərəflər arasında gərginlik artı. Bunu görüb vaxt udmaq istəyən N.Paşinyan Makronsuz görüştə razılaşdı və həmin ilin mayında reallaşmış üzütfəli (Prezident İlham Əliyevin, baş nazir Nikol Paşinyanın və Avropa İttifaqı Şurasının prezidenti Şarl Mişelin iştirakı ilə keçirilmiş – red.) sonra haqqında söz açdığımız bəyanatı verək məcburiyyətdən qaldı. Səhəbat Ermənistanın Qarabağ da daxil olmaqla Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanımadı.

Lakin erməni baş nazir sentyabr ayının əvvəlində bildiridi ki, Qarabağın özünün seckili hakimiyəti var. Belə çıxı ki, Ermənistanın Qarabağı Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi tanımamasının heç bir əhəmiyyəti yoxdur və Azərbaycanın problemi Qarabağdakı separaçı rejimlərdir. Bu cür əndəzəsiz ifadə və separaçı rejimde “seçkilər” Azərbaycanın səbər kasasını daşdırırdı və ölkəmiz 2023-cü ilin sentyabrında Qarabağda lokal xarakterli antiterrör tədbirləri reallaşdırıldı. Nəticədə separaçı

rejim tarixin arxivinə göməldü və dövlət suverenliyimiz qovuşdu.

İndi isə 1991-ci ilə qayıda. Bəli, həmin ildə imzalanan Alma-Ata Böyannameyi keçmiş müttəfiq respublikaların bir-birinin ərazi bütövlüyünü tanımalarını nəzərdə tuturdur. Ancaq Ermənistanın sonnara nozara almayaqaraq, 1991-1993-cü illərdə Azərbaycan torpaqlarına qəsb reallaşdırıldı. İşğal otuz ilə yaxın müddətə davam etdi və səfir Dekotini buna bilməmiş olmaz.

Ancaq Dekotininin dediklori Ermənistanın revanşist-sovişist kasımində və baş nazir N.Paşinyana müxalif dairələrə kaskin etiraz doğurub. Ona görə ki, onlar sofiri erməni iqtidarıın postulatlarını müdafiası qalxdığı qənaatindərlər. Yada salaq ki, rəsmi İrəvan ümumən Azərbaycanla sühəlün 1991-ci il Alma-Ata Bayannaməsindən qərarlaşması məntiqindən çıxış edir. Yəni, Paşinyan iqtidarı üçün sonnoda Qarabağ müvəzzəsi yox, Ermənistan Respublikasının Sovet Ermənistanının sərhədlərindən qalması ritorikası var.

Yada salaq ki, 1988-ci ildə Qarabağın Ermənistanı birləşdirilməsinə nəzərdə tutan “Miatsum” hərəkatı sonradan mahiyyətini dəyişdi. Erməni başbənilər “Dağlıq Qarabağ Respublikası” oyununa girişdilər. Bəsləklə, “Qarabağ xalqı” imtiyimi formalasdə və Qarabağ danişqlarında separaçı rejimi tərəf kimi prosesə qatmaq cəhdəri qeydə alındı. Əlbəttə, Azərbaycan dövləti bunu imkan vermədi.

Sözümüz ondadır ki, Ermənistan üçün 1991-ci ildə Alma-Ata Böyannameyi avantürist niyyətlərin gerçəkləşməsi yolunda əngəl olmayıb. Qarabağ Azərbaycan ərazisini kimi tanımış isə problem yaradı, ister-istəməz dənisiqlər farklı diplomatik mərcaya düşərdi. Ona görə, o zaman tanınma bas vermedi. Axa hər bir halda səhəbat sonradan mahiyyətini dəyişdi. Erməni başbənilər “Dağlıq Qarabağ Respublikası” oyununa girişdilər. Bəsləklə, “Qarabağ xalqı” imtiyimi formalasdə və Qarabağ danişqlarında separaçı rejimi tərəf kimi prosesə qatmaq cəhdəri qeydə alındı. Əlbəttə, Azərbaycan dövləti bunu imkan vermədi.

Sözümüz ondadır ki, Ermənistan üçün 1991-ci ildə Alma-Ata Böyannameyi məntiqindən etibarən tərəflər arasında gərginlik artı. Bunu görüb vaxt udmaq istəyən N.Paşinyan Makronsuz görüştə razılaşdı və həmin ilin mayında reallaşmış üzütfəli (Prezident İlham Əliyevin, baş nazir Nikol Paşinyanın və Avropa İttifaqı Şurasının prezidenti Şarl Mişelin iştirakı ilə keçirilmiş – red.) sonra haqqında söz açdığımız bəyanatı verək məcburiyyətdən qaldı. Səhəbat Ermənistanın Qarabağ da daxil olmaqla Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanımadı.

Lakin erməni baş nazir sentyabr ayının əvvəlində bildiridi ki, Qarabağın özünün seckili hakimiyəti var. Belə çıxı ki, Ermənistanın Qarabağı Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi tanımamasının heç bir əhəmiyyəti yoxdur və Azərbaycanın problemi Qarabağdakı separaçı rejimlərdir. Bu cür əndəzəsiz ifadə və separaçı rejimde “seçkilər” Azərbaycanın səbər kasasını daşdırırdı və ölkəmiz 2023-cü ilin sentyabrında Qarabağda lokal xarakterli antiterrör tədbirləri reallaşdırıldı. Nəticədə separaçı

kulminasiya anının nə zaman yaşandığını diqqətə çatdırıldı. Bir daha deyik ki, səhəbat erməni baş nazirin 2023-cü ilin sentyabrında Qarabağın özünün sekəkili hakimiyətinin olduğunu deməsində gedir.

Bəli, başlıca mahiyyət Qarabağın Ermənistanı birləşdirilməsi idi. Bunu Rusiyada da çox yaxşı dark edirlər. Bu barədə söz açdıq. Əlavə edək ki, Rusiya rəsmiləri, o cümlədən Prezident Vladimir Putin dəfələrlə bildirik, Paşinyan Praquada hər şeyi korıldır. O zaman sofır O.Dekotininin fikirlərini necə qarşılıyaq? Düşünək ki, Fransa “gerçek mahiyyət”, yəni Rusiyaya baxış bucağına qaydırıb? Ortada işğal faktı, Fransanın ABS və Rusiya ilə birləşik ATƏT-in Minsk qrupunda homsodr kimi təmsilçiliyi, Qarabağ üzrə danışqlarda iştirak tacribası var. O danışqlarda ki, işğali leqləşdirməq, ona şüurə yeritmək, bunun üçün vaxt udmaq məqsədindən söyklənmişdi, adəlatın borşmasına yox! Və həmin vaxt Alma-Ata Böyannameyi heç yada belə dəmtürdü. Daha doğrusu, bu sənədin mövcudluğunu erməni qəsəbkarlığı dayandırmaq üçün əsas olaraq götürümürdü. Bir haldə ki, Ermənistan Azərbaycan torpaqlarının işğalının da yandırılması ilə bağlı BMT-nin dörd qətnaməsinə əhəmiyyətsiz yaranırdı. Alma-Ata Böyannameyi na kimi mahiyyət daşıya bilərdi ki?

Deməli, Fransa yaxın keçmiş, yəni Praquaya deyil, nisbətən uzaq keçmiş qayıdırısa, üstəlik səfir Dekotinin Paşinyan Praquada Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanımadığını bildirərək, bununla əlaqədar fikirləri xüsusi tonla “yalan” adlandırsa, belə nöticəyə gəlmək olar ki, rəsmi Paris Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiasının davamını maraqlıdır. Yəni, hər bir haldə, avantürizm üçün yaşlı işq yandırmağa cəhd göstərildilər. Səfir Dekotini də Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin qərarını məhz bu yondo interpretasiya edir.

Deməli, Fransa yaxın keçmiş, yəni Praquaya deyil, nisbətən uzaq keçmiş qayıdırısa, üstəlik səfir Dekotinin Paşinyan Praquada Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanımadığını bildirərək, bununla əlaqədar fikirləri xüsusi tonla “yalan” adlandırsa, belə nöticəyə gəlmək olar ki, rəsmi Paris Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiasının davamını maraqlıdır.

Birmənalı şəkildə demək olar ki, istor safi Dekotininin bə açıqlaması, istorəsə də ümumən Fransanın tutduyu mövqə ölkənin Cənubi Qafqazda erməni avantürizminin davamında maraqlı olduğunun növbəti stübutudur. İndi Dekotini həmin avantürizmə bürəbər Qarabağ segmenti qazandırır. Nəzərən aqal ki, onun qənəstimizi təsdiqləyən başqa fikirləri da var. Məsələn, diplomat Qarabağ ermənilərinin bölgəyə qayitmalarından söz açır. Nəinki söz açır, eyni zamanda, onların 2023-cü ildə ərazini tərk etmələrini görə beynəlxalq ictihadı qalır. Qalır qarşı tarafın atacığımız addımlara hazırlığı. Necə deyir, öz yixilan ağlamamalıdır. Hərçənd, Ermənistan heç özü müstəqil şəkildə yixala bilmir. Dekotinili Fransa ona itələyir. Əlbəttə, kədən-alovun işinə.

Nikol Paşinyan Azərbaycan ərazisini kimi tanıdığını açıq şəkildə bildirərək də avantürin davamına hesablanmışdır. Yəni, Paşinyan iqtidarı bölgədəki separaçı rejimi Ermənistanın kənar tutdu ki, mövcud təqdimatın

borcludur”, — deyən O.Dekotininin sözlərinə görə, Fransanın məsələ ilə bağlı mövqeyi son derecə aydındır: İlk növbədə, məcburi köçkünlər və onları qəbul edib yerləşdirən Ermənistana dəstək vermək.

Bəli, ayının min oyunu bir armudun başında imiş. Deməli, Ermənistana dəstək vermək lazımdır ki, Qarabağ avantürası davamını tapsın. Yəni məsələ heç də ermənilərin bölgəyə qayitmalının tömənində deyil. Onlar alındırlar, həmisi da bə ampludla olublar. Əgər Qarabağ ermənilərinin qayitmaları ilə bağlı gerçək istək olsayıdı, bölgəni tərk etmələri hayata keçirilməz, erməni əhalisi Azərbaycan vətəndaşlığını qobul edərdi. Ölkəmizin rəhbərliyi bununla razılışdırıldı dəfələrlə açıqla-

mışdı.

Həm Ermənistən rəhbərliyi, həm də onun xarici havadarları başqa yolu tutular. Onlar antiterrör tədbirlərindən əvvəl Qarabağ erməniləri üçün ayrıca beynəlxalq teminat tələb etdilər. Antiterrör tədbirlərindən sonra iss Qarabağ qayidisinin beynəlxalq teminat məssəlosunu qaldırdılar. Yəni, hər bir haldə, avantürizm üçün yaşlı işq yandırmağa cəhd göstərildilər. Səfir Dekotini də Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin qərarını məhz bu yondo interpretasiya edir.

*
Əvvəldə Fransanın Azərbaycana qarşı aşkar təxribata hazırlanmışını vurguladıq. Dekotinin bildirdikləri, yəni, 1991-ci ilin Alma-Ata Böyannameşinən baş vurması, ölkəmizin ərazi bütövlüyünü və suverenliyinə möhəqquşmaq qayitmalardır. Bəs, tək-tənəha Ağ evin qapısından içəri daxil olduğu ayndıca öz əksini tapıb. Əsli, bu faktın özü Fransa liderinin Vaşinqtona sahəsində ümidi etdiyi məsələdən çatmayıağın şəhəri sayılmalıdır. Ağ evin yeni sahibinin protokola uyğun olaraq Makronu rəsmi qarşılımdan vaz keçməsi həm də diplomatik cəhətdən diqqət çəkən məqamdır. Xərici siyaset kursunun uğursululığı uğradığı Fransa Prezidentinin dövlət başçısı kimi diplomatik naşıllığını növbəti dəfa özünü bürüə verdi.

Emmanuel Makron buna bənzər vəziyyətlə əvvəllerə bərələşib. Diqqətli oxucular 2022-ci il fevralın 7-də Moskvada Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin Fransanın dövlət başçısı Emmanuel Makron arasında görüşü təxirələr. Üç il əvvəl iki ölkə liderinin hansı formada görüşməsi və danışqlar aparması zamanı çəkilən görüntülər uzun müddət döyünlənəp aparıcı media seymanın mütəxəssisi qeyrilişmişdi. Mütəxəssis Putini əlini cibində qarşılıdı. İkinci məqam: Rusiya lideri Fransa prezidentini uzun masanın uzaq başında ayaşdırıldı. Amma Kremlədə Makronun başına gələn macəralar bununa bitməyib. Beş saatdan çox davam edən “gərgin görüş”dən sonra mətbuat konfrans keçirilib və ardınca Vladimir Putin zəfər edir. Amma çox qapısının kandarında ayaq saxlayır və şəhadət barmaqı ilə Makrona arxasına gəlməyi işarə edir. Onun fransız qonağı tələsik qapıya doğru addımlayır və zaldan çıxır. Yəni yənə tek qalan Makron Kremlin sahibinin arxasında getməli olur.

Bu görüntülər öz yerində, Fransa telekanalları o zaman “uzun masa” mövzusunu əməlli-başlı qarşılımdırlar. Misal üçün, “CNews” kanalı reportajı “Emmanuel Makron–Vladimir Putin görüşü: yaxınlaşmanın uzun masası”, “Huffpost” kanalı “Makron ilə Putin görüşündəki masanın dövr etməyən dəyər” “zastavka”larından istifadə etməklə yayılmışdır. “Liberation” qəzeti isə “Makron və Putin – russayaq dialoq” sərləvhəli məqaləsini manşet çəkmişdi. Ölkənin müxalif nümayəndələri Makronun Moskvada təhqir edildiyini açıq şəkildə idirlər.

Moskvadən gələn təqdimatın detallarına vararaq onu da qeyd edək ki, görüş zamanı əlin şalvarın cibində olması iki cür izah oluna bilər. Psixoloqların, bədən dili mütəxəssislərinin qənaatlarına görə, qarşılıyan şəxs az sonra nə edəcəyini, necə davranacağını bildiğindən, əlini qoymaşa yer tapmadığında onu cibində “gizlədir”. Bu hala həmin fərdin özüni nümayəndələrin qənaatlarına görən təqdimatı qədərdir. Hərçənd, Ermənistan heç özü müstəqil şəkildə yixala bilmir. Dekotinili Fransa ona itələyir. Əlbəttə, kədən-alovun işinə.

Üç il bundan əvvəl Moskvadan aşğılanmış durumda, kor-peşman qayidan Makronun Vaşinqtondan da olı ostindən uzun geri dönməyi qələmənən ididi. Çünkü nəticə əvvəlcədən bəlli olmuşdu...

Replika

“Əli ətəyindən uzun” qayıdış

Fransa prezidenti Emmanuel Makron ABŞ-dan gözəldiyi dostak zamanını alma- da, yəni Donald Trampin Ukraynadakı müharibə ilə bağlı mövqeyinə yenidən baxma-sına nail olmadan Vaşinqtonu tərk etdi. Bu barədə “The Guardian” qəzeti oxucularına heç də xoş olmayan xəbəri çatdırıb. Nəşr xəbərinə onu da əlavə edir ki, Makronun ardınca Vaşinqtona gələcək Böyük Britaniyanın Baş naziri Key Starmer də Ağ evin dəstəyi ilə Ukraynaya 30 min sülhməramlı vətənşərəməyi təklif etməyi planlaşdırıb. Avropanın iki nəhənginin baş nazirləri əmindirlər ki, qitənin qlobal təhlükəsizliyi üçün “ən kritik an” yetişib. Bu məqamda NATO amilinin ön plana keçməsi töbüdüdür. Fəqət, bu planın hayatı keçmək ehtimalı yalnız Moskva və Kiyevin atəşkasla bağlı razılığa galacayı təqdirdə real-laşa bilər.

Mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının və digər idarəetmə qurumlarının rəhbərləri tərəfindən 2025-ci ilin mart ayında şəhər və rayonlarda keçiriləcək vətəndaşların qəbulu cədvəli

S/n	Qəbulu keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanı və idarəetmə qurumunun rəhbəri	Qəbulun keçirildiyi şəhər, rayon	Əhatə olunan şəhər və rayonlar	Qəbulun keçirildiyi gün
1	Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Bahar Muradova	Xaçmaz	Xaçmaz, Şabran	03
2	Baş prokuror Kamran Əliyev	Beyləqan	Beyləqan, Füzuli, İmişli, Sabirabad, Saatlı, Xocavənd, Cobrayıl	04
3	Rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat naziri Rəşad Nəbiyev	Samux	Samux, Gəncə, Göygöl, Daşkəsən, Şəmkir, Gədəbəy, Tovuz, Ağstafa, Qazax	04
4	Daxili işlər naziri Vilayət Eyyazov	Lənkəran	Lənkəran, Astara, Lerik, Masallı, Yardımlı	06
5	Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin sədri Anar Quliyev	Yevlax	Yevlax, Mingəçevir, Naftalan, Goranboy, Xocalı	07
6	Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin sədri Qoşqar Təhəməzli	Biləsuvar	Biləsuvar, Lənkəran, Astara, Lerik, Masallı, Cəlilabad, Yardımlı, Cobrayıl	07
7	Energetika naziri Pərviz Şahbazov	Ucar	Ucar, Zərdab, Kürdəmir, Göyçay, Ağdaş	14
8	Ədliyyə naziri Fərid Əhmədov	Şəki	Şəki, Oğuz, Qobələ, Qax, Zaqqatala, Balakən	14
9	Əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri Anar Əliyev	Ağdaş	Ağdaş, Yevlax	14
10	Gəncər və idman naziri Fərid Qayıbov	Qusar	Qusar, Quba	14
11	Fövqəladə həllər naziri Kəmələddin Heydarov	Salyan	Salyan, Neftçala	14
12	İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cabbarov	Naxçıvan	Naxçıvan, Babek, Culfa, Kəngərli, Ordubad, Sadərək, Şahbuz, Şərur	14

13	Kənd təsərrüfatı naziri Məcnun Məmmədov	Masallı	Masallı, Lənkəran, Astara, Lerik, Cəlilabad, Yardımlı	14
14	Mədəniyyət naziri Adil Kərimli	Neftçala	Neftçala, Salyan, Biləsuvar, Şirvan, Hacıqabul	14
15	Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Rövşən Rzayev	Gədəbəy	Gədəbəy, Şəmkir	14
16	Səfərbərlik və Hərbi Xidmətçi Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin rəisi Mürsəl İbrahimov	Lənkəran	Lənkəran, Astara, Lerik, Masallı, Yardımlı, Cəlilabad, Biləsuvar	14
17	Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin sədri Salih Məmmədov	Naftalan	Naftalan, Goranboy, Xocalı	14
18	Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin sədri Zaur Mikayilov	Şəmkir	Şəmkir, Gədəbəy	14
19	İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinin sədri Zaur Əliyev	Abşeron	Abşeron, Zəngilan	14
20	"Azəriş" ASC-nin sədri Vüqar Əhmədov	Zərdab	Zərdab, Ucar	14
21	"Azərəsiliklilik" ASC-nin sadrının vəzifəsini müvəqqəti icra edən İlham Mürzəliyev	Ağcabədi	Ağcabədi, Ağdam, Laçın	14
22	"Azəriş" İstehsalat Birliyinin baş direktoru Azər Məmmədov	Cəlilabad	Cəlilabad, Biləsuvar, Cobrayıl	14
23	Elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev	Şabran	Şabran, Xaçmaz, Quba, Qusar, Siyəzən	17
24	Dövlət Gömrük Komitəsinin sədri Sahin Bağırov	Beyləqan	Beyləqan, Ağcabədi, İmişli, Füzuli, Xocavənd	17
25	Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Ramin Məmmədov	Abşeron	Abşeron, Sumqayıt, Xizi, Zəngilan, Qubadlı	19

Vətəndaşların qəbulu müəyyən edilmiş günlərdə saat 10:00-da başlayır.

Minsk qrupunun fəaliyyətinə son qoyulmalıdır

Azərbaycanla Ermənistan arasında münaqişə başa çatıb, sülh müqavilisi üzrə danışçılar davam etdirilir. Hər iki taraf istəyir ki, sülh müqaviləsi bağlanıns. Bu müqavilə Azərbaycan – Ermənistan münasibətlərində yeni fasil açılacağına və düşmənciliyi son qoyulacağına səbəb ola bilər. Bu, həmçinin Cənubi Qafqazın üç dövləti – Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistan arasında siyasi-iqtisadi əməkdaşlığın genişlənməsinə töhfə verəcək.

bi Qafqazda biz do varıq deməyə çağlışır. Yəni təzyiq vasitəsi kimi özünü qorumağa çalışır.

Azərbaycan tərəfi isə Minsk qrupunun lağvının təklifi edib. Bu, ilk növbədə Azərbaycanın onların fəaliyyətindən heç bir cəhiyac duyulması ilə bağlıdır. Daha heç bir vasitəçiye ehtiyac qalma-

laçdırımdır: "İnsan hüquqlarından siyasi məqsədlər üçün sui-istifadə yolverilməzdır... Vasitəciliyin zorla qəbul etdirilməsi cəhdələri BMT Baş Assambleyanın müvafiq qətnaməsi daxil olmaqla, beynəlxalq hüququn pozulmasının təhdidi". Məsələn, ATƏT-in qondarma Minsk qrupunu sünət şəkildə saxlamağa çalışmaq münaqişə yaratmaq məqsədi dayışır və sülhə xidmət etmər. Azərbaycanla Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılması istiqamətində əldə edilmiş bütün konkret nöticələr ikitərəfi formatda mümkün olub. Azərbaycan qalan məsələlərin xoş niyyət əsasında ikitərəfi şəkildə həllini sadıqdır.

Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin baş məsləhətçisi Mətin Məmmədli isə bildirdi ki, Ermənistanla Azərbaycan arasında dayan edən danışçılar prosesində ölkəmizin Ermənistan qarşısında qaldırıldığı tələblərdən biri de Minsk qrupunun fəaliyyətinə son qoyulmasıdır. Faktiki olaraq bu qurun fəaliyyət göstərmir. İlkinci Qarabağ müharibəsindən sonra münaqişə həll edilib. Azərbaycan özəri bütövülüyünü təmin edib. Yəni Minsk qrupunun məşqələri əldə olunmuşdur. Çünki Ermanistanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına da təsəbbüskarı biz olmuşuq".

Ermanistanda Qarabağ münaqişəsinin həlli üzrə Rusiya, ABŞ və Fransadan ibarət ATƏT-in Minsk qrupunun buraxılmasını məqsədən əldə etməyə çalışır. Bu barədə Prezident İlham Əliyev çıxışlarında birində deyib: "Biza bu məsələdə vasitəçi lazıim deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdən bir daha demək istiyirəm. Biz öz məsələmizi həll etmişik. Ermanistanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına da təsəbbüskarı biz olmuşuq".

Bakı və İravan aralarındaki problemləri vasitəçilər olmadan ikitərəfi danışçılar yolu ilə həll etməyə çalışırlar. Bu barədə Prezident İlham Əliyev çıxışlarında birində deyib: "Biza bu məsələdə vasitəçi lazıim deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdən bir daha demək istiyirəm. Biz öz məsələmizi həll etmişik. Ermanistanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına da təsəbbüskarı biz olmuşuq".

Bakı və İravan aralarındaki problemləri vasitəçilər olmadan ikitərəfi danışçılar yolu ilə həll etməyə çalışırlar. Bu barədə Prezident İlham Əliyev çıxışlarında birində deyib: "Biza bu məsələdə vasitəçi lazıim deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdən bir daha demək istiyirəm. Biz öz məsələmizi həll etmişik. Ermanistanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına da təsəbbüskarı biz olmuşuq".

Bakı və İravan aralarındaki problemləri vasitəçilər olmadan ikitərəfi danışçılar yolu ilə həll etməyə çalışırlar. Bu barədə Prezident İlham Əliyev çıxışlarında birində deyib: "Biza bu məsələdə vasitəçi lazıim deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdən bir daha demək istiyirəm. Biz öz məsələmizi həll etmişik. Ermanistanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına da təsəbbüskarı biz olmuşuq".

Bakı və İravan aralarındaki problemləri vasitəçilər olmadan ikitərəfi danışçılar yolu ilə həll etməyə çalışırlar. Bu barədə Prezident İlham Əliyev çıxışlarında birində deyib: "Biza bu məsələdə vasitəçi lazıim deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdən bir daha demək istiyirəm. Biz öz məsələmizi həll etmişik. Ermanistanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına da təsəbbüskarı biz olmuşuq".

Bakı və İravan aralarındaki problemləri vasitəçilər olmadan ikitərəfi danışçılar yolu ilə həll etməyə çalışırlar. Bu barədə Prezident İlham Əliyev çıxışlarında birində deyib: "Biza bu məsələdə vasitəçi lazıim deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdən bir daha demək istiyirəm. Biz öz məsələmizi həll etmişik. Ermanistanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına da təsəbbüskarı biz olmuşuq".

Bakı və İravan aralarındaki problemləri vasitəçilər olmadan ikitərəfi danışçılar yolu ilə həll etməyə çalışırlar. Bu barədə Prezident İlham Əliyev çıxışlarında birində deyib: "Biza bu məsələdə vasitəçi lazıim deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdən bir daha demək istiyirəm. Biz öz məsələmizi həll etmişik. Ermanistanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına da təsəbbüskarı biz olmuşuq".

Bakı və İravan aralarındaki problemləri vasitəçilər olmadan ikitərəfi danışçılar yolu ilə həll etməyə çalışırlar. Bu barədə Prezident İlham Əliyev çıxışlarında birində deyib: "Biza bu məsələdə vasitəçi lazıim deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdən bir daha demək istiyirəm. Biz öz məsələmizi həll etmişik. Ermanistanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına da təsəbbüskarı biz olmuşuq".

Bakı və İravan aralarındaki problemləri vasitəçilər olmadan ikitərəfi danışçılar yolu ilə həll etməyə çalışırlar. Bu barədə Prezident İlham Əliyev çıxışlarında birində deyib: "Biza bu məsələdə vasitəçi lazıim deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdən bir daha demək istiyirəm. Biz öz məsələmizi həll etmişik. Ermanistanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına da təsəbbüskarı biz olmuşuq".

Bakı və İravan aralarındaki problemləri vasitəçilər olmadan ikitərəfi danışçılar yolu ilə həll etməyə çalışırlar. Bu barədə Prezident İlham Əliyev çıxışlarında birində deyib: "Biza bu məsələdə vasitəçi lazıim deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdən bir daha demək istiyirəm. Biz öz məsələmizi həll etmişik. Ermanistanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına da təsəbbüskarı biz olmuşuq".

Bakı və İravan aralarındaki problemləri vasitəçilər olmadan ikitərəfi danışçılar yolu ilə həll etməyə çalışırlar. Bu barədə Prezident İlham Əliyev çıxışlarında birində deyib: "Biza bu məsələdə vasitəçi lazıim deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdən bir daha demək istiyirəm. Biz öz məsələmizi həll etmişik. Ermanistanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına da təsəbbüskarı biz olmuşuq".

Bakı və İravan aralarındaki problemləri vasitəçilər olmadan ikitərəfi danışçılar yolu ilə həll etməyə çalışırlar. Bu barədə Prezident İlham Əliyev çıxışlarında birində deyib: "Biza bu məsələdə vasitəçi lazıim deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdən bir daha demək istiyirəm. Biz öz məsələmizi həll etmişik. Ermanistanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına da təsəbbüskarı biz olmuşuq".

Bakı və İravan aralarındaki problemləri vasitəçilər olmadan ikitərəfi danışçılar yolu ilə həll etməyə çalışırlar. Bu barədə Prezident İlham Əliyev çıxışlarında birində deyib: "Biza bu məsələdə vasitəçi lazıim deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdən bir daha demək istiyirəm. Biz öz məsələmizi həll etmişik. Ermanistanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına da təsəbbüskarı biz olmuşuq".

Bakı və İravan aralarındaki problemləri vasitəçilər olmadan ikitərəfi danışçılar yolu ilə həll etməyə çalışırlar. Bu barədə Prezident İlham Əliyev çıxışlarında birində deyib: "Biza bu məsələdə vasitəçi lazıim deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdən bir daha demək istiyirəm. Biz öz məsələmizi həll etmişik. Ermanistanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına da təsəbbüskarı biz olmuşuq".

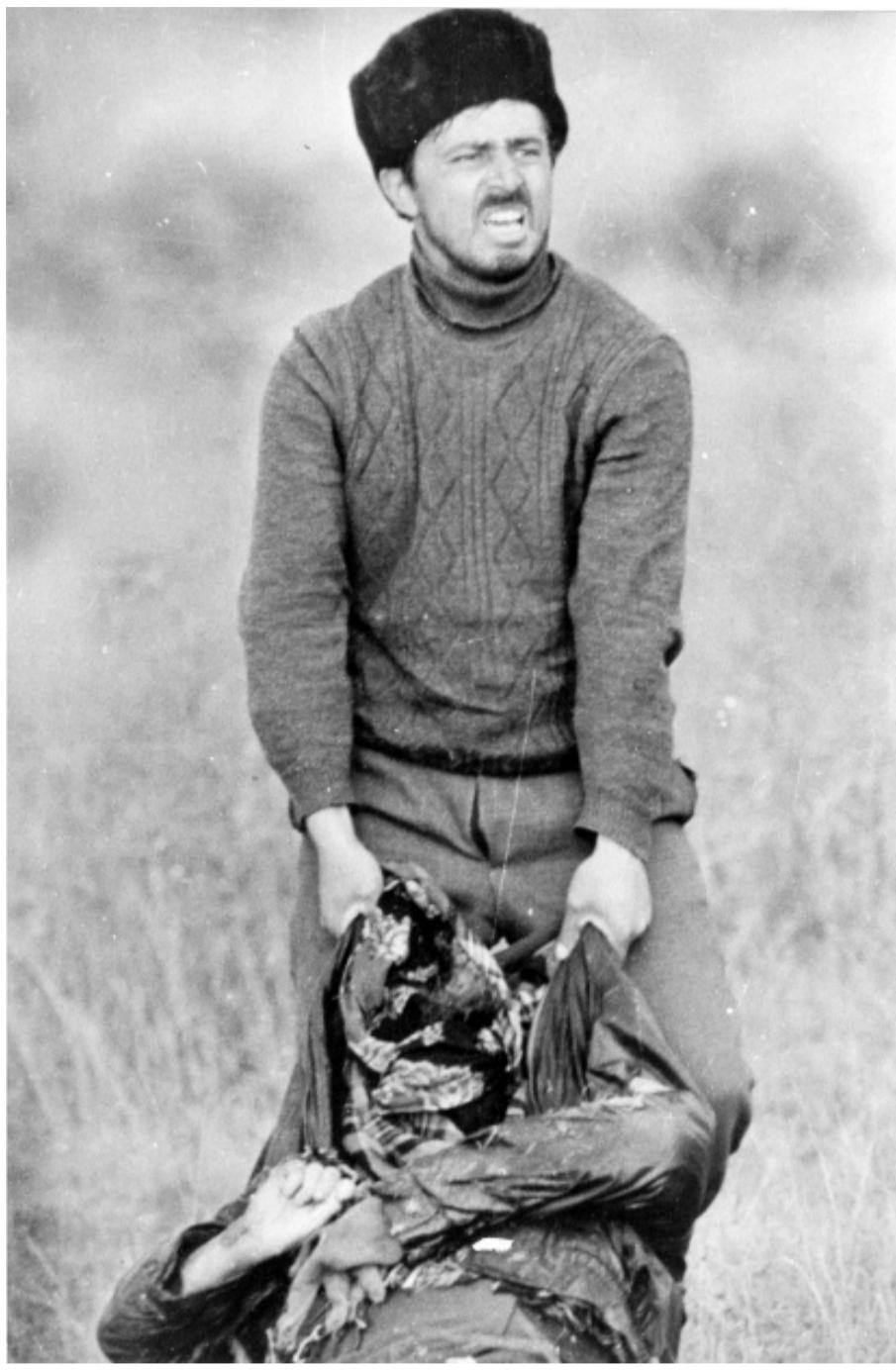
Bakı və İravan aralarındaki problemləri vasitəçilər olmadan ikitərəfi danışçılar yolu ilə həll etməyə çalışırlar. Bu barədə Prezident İlham Əliyev çıxışlarında birində deyib: "Biza bu məsələdə vasitəçi lazıim deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdən bir daha demək istiyirəm. Biz öz məsələmizi həll etmişik. Ermanistanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına da təsəbbüskarı biz olmuşuq".

Bakı və İravan aralarındaki problemləri vasitəçilər olmadan ikitərəfi danışçılar yolu ilə həll etməyə çalışırlar. Bu barədə Prezident İlham Əliyev çıxışlarında birində deyib: "Biza bu məsələdə vasitəçi lazıim deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdən bir daha demək istiyirəm. Biz öz məsələmizi həll etmişik. Ermanistanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına da təsəbbüskarı biz olmuşuq".

Bakı və İravan aralarındaki problemləri vasitəçilər olmadan ikitərəfi danışçılar yolu ilə həll etməyə çalışırlar. Bu barədə Prezident İlham Əliyev çıxışlarında birində deyib: "Biza bu məsələdə vasitəçi lazıim deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdən bir daha demək istiyirəm. Biz öz məsələmizi həll

Bəşəriyyət tarixinə nəzər saldıqda onun savaşsız, fəlakətsiz, iżitəbsiz günlərinin sayının heyrətamız dərəcədə az olduğu görünür. BMT-nin statistikasına görə, yalnız XX əsrə baş vermiş mühəribələrdə 100 milyondan artıq insan hələk olub. Elə yaşadığımı XXI əsrin da bircə günü belə dünya üçün savaşsız ötüşməyib. Bu mühəribələrin içində öz qəddarlığı və insanlıq siğmayan əməlləri ilə fərqlənən elə cinayət aktları var ki, onlara heç zaman və heç bir vəsiat ilə haqq qazandırmaq mümkün deyil. 1992-ci ilin 26 fevralında Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində yerləşən Xocalı şəhərində törədilmiş kütłü qətləm da məhəm həmin cinayət aktlarından biridir. Xocalı soyqırımı tariximizə Qarabağ mühəribəsinin ən qanlı sohifələrindən biri kimi yazılıb.

Sovet dövrünün son 10 illiyində, ölkədə baş verən qarşıqliqdan istifadə edən ermənilər cəkməkdə olan imperiya mərkəzinin köməyi ilə yenidən Ermanistanda etnik təmizləmə siyaseti aparmaqlı əzələrinin “böyük ermənistən” xülyasını gerçəkləşdirmək fikrini düşməndildərlər. 1988-ci ilde hələ də Ermanistanda ərazisində yaşayan 300 mindən çox Azərbaycanlı silah gücünə Ermanistandan qovulur. Ermanistanda ərazisində Azərbaycanlıların yaşadıqları araziləri etnik təmizləməyə məruz qoyduqdan sonra daha da həvəsənən ermənilər Azərbaycanın keçmiş Dağılıq Qarabağ vilayətinin Ermanistana birləşdirilməsini tələb etməyə başladılar.

1991-ci ilin 18 oktyabrında Azərbay-

can Mütəşəkkilik Aktını qəbul etməklə 70 illik sovet əsərətinə son qoydu. Azərbaycan ikinci dəfə öz dövlət müstəqilliyini bərpə etdi və dərhal dünyadan mütəəssib oləkən öz tarixi siyasi-iqtisadi əlaqələrini bərpə etməyə başladı. Baş verənlər əlsində imperiya mərkəzi üçün bütün Qafqazın itirilməsi demək idi. Buna yol verməkdə israrlı olan imperiya mərkəzi Ermanistandan ölkəmizə qarşı işgalçılıq siyasetinə dəstək verək yolu tutdu.

1992-ci ilin fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə birləşmiş rus-erməni silahlı qüvvələri Xocalıya hücum edərək Xocalı soyqırımına startırdı. Soyqırıv fevral gecəsində 63-ü uşaq, 106-sı qadın, 70-i qoca olmaqla – 613 nəfər Xocalı sakini qətlə yetirildi. Azərbay-

ailə tamamilə məhv edildi, 1275 nəfər əsir götürüldü, 150 nəfər isə itkin düşdü. Öldürülen uşaqların, qocaların, qadınların casadəlori tanınmaz hala salınmışdır. Xocalıının mülhasırəyə alınaraq məlki əhalinin şəhəri tərk etməsinə imkan verilməməsi ermənilərin soyqırımı tərəfdən göstərirdi. Bu soyqırımı aktı təkcə Azərbaycanlılara qarşı deyil, bütövlükde insanlığa, bəşəriyyətə, bəyənəlxalq sülhə qarşı törədilmişən ağrıcı cinayət idi. Xocalı faciəsi yalnız Azərbaycanı yox, dünənən digər ölkələrində də bu faciədən xəbər tutan bütün insanları sarsıtmışdır.

Öslindo, Xocalı qətləməni ondan iki il əvvəl Sovet imperiyası tərəfindən Bakıda törədilmiş Qanlı 20 Yanvar faciəsinin davamı idi. Qafqazın itirilməsini heç cür qəbul edə bilməyən rus imperiyası Qarabağın işgələrini göstərdiyi ham mənəvi, ham də hərbi –siyasi dəstəkən yenice müstəqiliyini bərpa etmiş Azərbaycanca öz gücünü nümayiş etdirdi. 1994-cü ildə yaradılmış ATƏT-in Minsk Qrupu bu münəqşiqi sülh

Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 2023-cü il oktyabrın 15-də Xocalı şəhərində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağını ucaltdı. Bu gün Qarabağın və Şərqi Zongozurun bütün ərazisində Azərbaycan bayrağı qururla dalğalanmaqdadır.

Bu gün Xocalı soyqırımının ildönümüdür. Xalqımız bu tarixin kədərini yaşamaqla bərabər həm də alınmış qisasın qürurunu yaşıyır. Amma Xocalıda vəhşiliyə qotla yetirilmiş soydaşlarımızın qisası alınmış olsa da, tariximizdə bəfaciəli sohifəsini bir anlaşılmış olmayılmaz.

Məhz buna görə hələ 1994-cü il fevralın 24-də Heydər Əliyevin təşbbüsü ilə Milli Məclisde “Xocalı soyqırımı günü haqqında” qərar qəbul edilmişdir. Prezident Heydər Əliyevin 25 fevral 1997-ci il tarixli Sərəncamı ilə Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsi hər il fevral ayının 26-sı saat 17:00-də bütün ölkə ərazisində keçirilən stükut dəqiqəsi ilə yad edilir. Hər il Xocalı soyqırımının ildönümü ilə əlaqədar minlərlə insan iştirakı ilə “Ana harayı” abadısı öündə

həqiqətlər beynəlxalq ictimaliyətə çatdırılır. Bu günədək 100 minlərlə şəxs və 115 təşkilat kampaniyaların fəaliyyətini dəstəkləyib. Sosial şəbəkələrdə təşviqat, sərgilər, toplantılar, müraciətlər, konfranslar, seminarlar və digər tədbirlər təşkil edilir. Kampaniyanın Xocalı faciəsinə soyqırımı aktı və insanlıq qarşı cinayət kimi tanımaq tələbi ni iki il sürən Müraciətinin artıq bütün dünyada on minlərlə insan imzalayıb.

Xocalı faciəsinin soyqırımı və ya insanlıq qarşı cinayət kimi tanınması haqqında bir çox ölkələrdə parlament aktları qəbul olunub. Bosniya və Hersegovina, Kolumbiya, Çex Respublikası, Honduras, İordaniya, Meksika, Pakistan, Panama, Peru, Sudan, Cibuti, Qvatemala, Paraqvay, Sloveniya, Şotlandiya, İndoneziya və Əfqanistanın qanunvericiliq orqanları tərəfindən müvafiq parlament qətnamələri qəbul edilib. Xocalı soyqırımı ABŞ-in 30-dan çox ştatının qanunvericilik qurumları və gubernator bəyənatları səviyyəsində tanınır. Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi 22 aprel 2010-cu il

Xocalı: Xalqımızın qan yaddaşı

yolu ilə həll etmək missiyasını öz üzərinə götürdü. O illərdə Azərbaycan ədalətinə bərpa olunması, ölkənin 20 faizi yaxın işgal olunmuş ərazilərinin azad edilməsi və bir milyondan çox qacqın və məcburi kökünləri öz yurdularına qaytarılması üçün dünya xalqlarının və dövlətlərinin, eləcə də bəyənəlxalq qurumları – BMT-nin, Avropanın, ATƏT-in Minsk qrupunun ədalətli münasibətinə ümidi bəşləyirdi. Lakin dünyənin an böyük güc mərkəzləri hesab olunan ABŞ, Fransı və Rusiyanın həmsədrlik etdiyi Minsk Qrupu 30 ilə yaxın müddətə Azərbaycan torpaqlarının erməni işğalından azad olunması üçün heç bir əməddi addım atmadı. Bu onu göstərir ki, müsəsir dünyə siyastəndə qlobal güclərin və onlara xidmət edən ayrı-ayrı dairələrin maraqları bəyənəlxalq ədalət və hüquq normalarından üstünə tutulur.

Bu həqiqəti dərk edən Azərbaycan xalqının bahasına olursa olsun Xocalı qatillərini cazaqlandırmaq və işğalə son qoymaq məqsədilə Prezident İlham Əliyevin tərəfindən bir yurruq kimi birləşdir. Beynəlxalq təşkilatların, Ermanistandan işğalçılıq siyasetini gizli şəkildə dəstəkləyən bir sıra dövlətlərin təzyiqlərinə və təhdidlərinə baxmağa yərən Dəmir yurruq Qarabağımızda kök salmış şor yuvasının başına endirildi. 2020-ci ilin 44 günlük Vətən müharibəsi erməni işğalına birdəsfələk son qoydu. 2020-ci ilin Vətən müharibəsində Azərbaycan Ordusunu Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Xocalı qurbanlarının qisasını aldı, şəhidlərimizin qanı yerdə qalmadı. Xocalı şəhəri 2023-cü il sentyabrın 19-20-də Azərbaycan Ordusunun Qarabağda keçirdiyi lokallaşdırıcı antiterrör tədbirləri nticəsinə də separatçılardan təmizləndi. Azərbaycan

anım mərasimi keçirilir. Xocalı faciəsinin qurbanlarını yad edərən Prezident İlham Əliyev bu hadisəni bələ saciyyələndirmişdi: “Xocalı faciəsi iki yüz ildən çox müddədə erməni millətlərinin xalqımızla qarşı aparıldığı soyqırımı siyasetinin qanlı sohifəsidir”.

Buna görə də erməni işğalı və Xocalı faciəsi ilə bağlı Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaliyətinə çatdırılması bu gün də davam etdirilir. Bu faciənin geniş miqyasda

tənqidiləsi üçün Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşbbüsü ilə 2008-ci ildən etibarən dünyənin yüzən artıq ölkəsində “Xocalıya ədalət” bəyənəlxalq kampaniyası həyata keçirilir. Kampaniya çərçivəsində dünyənin bir çox ölkələrində Xocalı faciəsinə həsr olunmuş tədbirlərin təşkil olunması, 30 il ərzində Ermanistanda tərəfdən Azərbaycanca qarşı yürüdürülmüş işğalçılıq siyaseti haqqında əsl

hər tərəfdə qəçişən uşaqların şəh qışkırlarını bu torpaqlara sevinc və forsh gatırıb. Lakin Xocalı faciəsi heç vaxt unudulmayaçaq və yaddaşlardan silinməyəcək. Çünkü bizim tariximiz qan yaddasıdır.

Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət ələsin!

Cavanşir FEYZİYEV,
Milli Məclisinin deputati

XOCALI SOYQIRIMI: Tarix bizə nələri öyrətdi?

və siyasetçiləri, guya, erməni soyqırımıının baş verdiyi 1915-ci il hadisələrini ildən-ilə işşirətmək, bununla bağlı təbliğat aparmaqla, əslində, əsrin əvvəllərindən bəyənəlxalq həqiqətən qozanın qarşısının alınması və cəzalandırılması haqqında tədbirlər görməyi öhdələrinə götürmüştərlər.

Bununla bağlı bir dəfə bəyənəlxalq həqiqətlər istinad etmək olar. Buradan belə çıxır ki, erməni separatçılardan Azərbaycan xalqına münasibətdə hərəkətləri BMT-nin məqsəd və vəzifələrinə tamamilə

etməkdir. Milli Məclisin 24 fevral 1994-cü il tarixli qərarına əsasən fevralın 26-sı Xocalı Soyqırımı Günü elan edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin sarname ilə Xocalı soyqırımı hər il genişləyən tədbirlərlə amil. 2017-ci ildə Xocalı soyqırımı 25-ci il döndərində Bakıda daha bir ümumxalq yürüşü ilə qeyd olundu. Yürüş zamanı “Xocalı soyqırımı dünya tanımılmalıdır”, “Xocalıya ədalət!”, “Xocalı unutma!”, “Xarolsun erməni faşizmi!”, “Xocalı – 20-ci əsirin soyqırımı”, “Cinayətkarlar cəzadəd olmalıdır” kimi çağrılar və şüurlar səsləndirilib və s.

Xocalı soyqırımı ilə bağlı keçirilən

ənənəvi ümumxalq yürüşləri Azərbaycan xalqının six birləşməsi, soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə dərin ehtiramını, işğal olunmuş torpaqların azad olunmasına və ölkənin ərazi bütövlüyüնün bərpa üçün əlindən gələni etmək əzminə nümayiş etdirir.

Azərbaycan Respublikasının hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən Xocalı şəhərində törədilmiş soyqırımı aktında istirak etmiş şəxslərin müəyyənləşdirilərək məsuliyyətə cəlb olunması istiqamətində tədbirlər davam etdirilir.

Yeni dövrün başlanğıcı

2020-ci il noyabrın 8-də ordumuz Şəhəri azərbaycanlıların iradəsinin simvoluna çevrildi. İki gün sonra Ermanistanda təslim oldu və Azərbaycan işğalı son qoydu. Laçın rayonunda Ermanistana sərhəddən nəzarət-buraxılış məntəqəsi yaradıldı ki, bu da biza ərazi bütövlüyümüzü tam bərpa etməyə imkan verdi. 2023-cü il sentyabrın 20-də biz suverenliyimizi tam bərpa etdik.

Bələdliklə, artıq torpağımızda boz zonalar, qanunsuz obyektlər, separatizm yoxdur. Hesab edirik ki, bu, güclü siyasi iradənin, Azərbaycan xalqının birliliyinin nümayisi, eləcə də Azərbaycan hökumətiñin Ermanistana sülhə hazır olması hələ də revanş istəyərlərənən əsaslıdır.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin vəsiyyətinin yerinə yetirək yeni reallıq üzə çıxdı. Bu reallıq düşməni işğal etdiyi 20 faiz torpaqlarımızdan qovmuş, BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsini yerinə yetirən Azərbaycan Ordusunu yaradıb ki, 27 il ərzində bu qətnamələr çoxları üçün – təkcə Ermanistana üçün deyil, digərləri üçün də kağız parçası olub. Azərbaycan bilir ki, bəyənəlxalq hüquq bizim tərəfimizdədir. Biz özümüz bəyənəlxalq hüquq praktikasında və regionda yeni reallıq yaratmışıq. İşğal sona çatdı.

Arif QULİYEV,
Kiçiy Əqli Mülliyyət və Hüquq
Universitetinin professoru,
Qara HƏSƏNOV,
Məlitiopol Milli Pedaqoji
Universitetinin aspiranti

Vətənsiz və xayənətkar erməni toplumunun türk soyuna, xüsusən, azərbaycanlılara qarşı niftat və ədavətinin xaç mərkəzləri, bələcü din qardaşları zaman-zaman qızışdırılmış, himaya etmişlər.

XIX əsrin əvvəllərində Azərbaycanın quzeyini işgal etmiş car Rusiyasının Osmanlı və Qacarlar dövlətlərindən Qafqaza köçürüdükləri ermənilər sonrakı dövrdə xalqımızın birəmənilərin etirafı ilə ələ çərvişmişlər. Qərb imperializmindən dəstək alan gəlmə ermənilər XX əsrin əvvəllərində bolşevik Rusiyasının məkrli siyaseti nəticəsində Qərb Azərbaycanda oynucaq erməni dövləti qurmaq şansı qazanmışlardır.

Bununla kifayətlənməyən erməni millətləri Azərbaycanın mərkəzi vilayəti Qarabağ 2 yərə bölgələr milli müxtariyyət və əldə etmişlər. Onlara daxili idarə müxtariyyəti verilmiş, ilə razılıqlı erməni spartaları dəfələrlə tarixi Azərbaycan torpağını Ermənistana birləşdirməyə cəhd göstərmişlər.

Qanızında qurulmuş, Azərbaycan torpaqlarında zorakılıqla erməni dövləti qurmuş kommunist rejimi süqut etməyə üz qoyanda Qərb imperializm və imperiya xislətinə qoruyub saxlamış SSRİ varisi olan Rusiya Azərbaycana yənəsiz imkanları əldə etmək üçün erməni millətçilərinin Qarabağ separatizmə meydan açmış, onları bütün vasitələr həmət etmişdir. Bu gün XX əsrin ən dəhşətli soyqırımı kimi 33-cü ildən təmam olan Xocalı qətləməsi da məhz bu siyasetin nəticəsində baş vermişdir.

Xocalıda kütləvi insan qırığında Xankəndidəki 366-ci sovet-rus alayının hərbi texnikasının və zabitlərinin geniş iştirakı qırığının miyəyinə qat-qat dehşətli olmasına imkan yaratmışdır. Bu o hərbi hissə idi ki, əcarızın Qarabağ xanlığını ilhaq edəndən sonra burada rus ağılını bərqrar etmək və bu feodal dövlətin işgal altında saxalaması üçün xanın mülkü olan Xankəndidə yerləşdirilmişdir. Bu qarnizonun rəisi mayor Dmitri Lisanoviç çox keçənən - 1806-ci ilin 12 yundunda Qarabağ hökməndə İbrahim xani və ailəsinin ermənilərin fitni ilə məhv etmişdi.

Üstündən 186 il keçmiş təbətini dəyişməyən rus imperializminin qanlı alayı 10 minlik Xocalı şəhərinin yer üzündə silinmişin, əhalisinin kütləvi suradə güləşlərə edilməsinin horbi-texniki icrası oldu. Bütün bunları həmin vaxt hərbi hissənin keşfiyyati zabiti olmuş polkovnik Vladimir Savelyevin oyannış hərbi vicedən ilə Böyük Məllətər Təşkilatına göndərdiyi məxvi arayış takzibolunun şəkildə tsfərrütü ilə səhub edir.

Xocalı soyqırımının hazırlanması və qədərliqlə gerçəkləşdirilməsinə şahidi etmiş rus zabitinin toplaşış qeydə aldığı tükürpədici məlumatın hər iqtisadiyyatın ilədən ibri planda gündəmə golur. Həmin arayış dinc insanların ağır texnika ilə məhv edilməsinin, erməni qanıçınlığının mənzərəsinin və miyəyinə canlandırmalarla yanaşı, kimin həsi cinayətin sahibi olduğunu da nişan verir.

Vladimir Savelyev sovet zamanında Dağlıq Qarabağda yerləşmiş və SSRİ-nin süqutundan sonra nəzarətsiz qalıb. Ermənistən əlinə keçmiş 366-ci alaydakı 2270 nömrəli hərbi hissənin əks-keşfiyyat şəbəsinin rəisi olmuşdu. Xocalı faciəsinin ilk məlumatlarını toplayan, hadisələrin şahidi olan polkovnik 1992-ci il noyabr ayının 26-da, 1994-cü il mart ayının 19-da, 1998-ci il avqust ayının 22-də və nəhayət, 2000-ci ilin iyul və dekabr aylarında BMT-yə, Avropa

Şurasına Xocalıda baş verən hərbi cinayətlər barədə "Məxfi arayış"ini təqdim etmişdir. O, son arayışlarını "Zabit Puqaçov" imzasıyla göndərmişdir. Həmin arayış və erməni mənbələrinin etirafları Xocalı soyqırımıının bir gizlilişlərinə dünən miyəyində aydınlaşdırılmışdır.

Polkovnik erməni terror təşkilatları ilə sovet ordusundan qalma qoşun birləşmələrinin Dağlıq Qarabağda keçirdik-

aperirdi. Dördüncü ümumordu qoşun birləşmələrində isə gərginlik genişləndirdi. Bu qoşun birləşmələrində hər şey Azərbaycan əleyhino idi. Vəziyyət nəzarətdən çıxmışdı. Zabitlər başlarını itirmişdilər. Məslumat alındı ki, Azərbaycanda Prezident Aparatında və güclə nazirliklərində ikitirəlik var. Məqsəd və fikirlər bir-birini tamamlamışdı. Həmin siyasi məqsədləri üçün "Mühərribə kartından" yapmışdı. Bu kart paylaşılara görincə, onların bir qismi Azərbaycanın ali baş komandanının, bir qismi də müxalifətin və nəyə xidət etdiklərini anlamayan savadsız və küt generalların yanını kəsdimişdilər.

Lənətlənmiş günlər isə bir-birini əvəz

qurğularından atəş tutulduğundan sonra polkovnik Y.Zarvıqarov alayın daimi dislokaşıya möntəzəsindən ehtiyat bölgəyə keçirilməsi haqqında qərar verib. Qərar isə erməni silahlı dəstələrinin heç bir müqaviməti olmadan həyata keçiriləbilər. Dislokaşıya yerinin dəyişdirilməsi heç də zərurətdən irəli gəlməyib. Bu zaman bir sıra bölmələrin döyü texnikaları çıxarılmayıb. Həmin günlərdə Xankəndi şəhərinə galən general-leytenant İ.Ohanian (mayor Ohanyan qarışdırılmayan) təkəd edib ki, artilleriya divizionu, zenit artilleriya divizionu, tank rota texnikası saxlanılsın. Nəticədə, ermənilər heç bir mane ilə rastlaşmadan 23 adəd PDM, 3 adəd ZSU-23-4, 8 adəd D-30 və xeyli digər döyü texnikası əldə keçirdilər.

V.Savelyev bütün bunları belə təsvir etmişdir: "Birinci batalyon ehtiyat bölgəyə keçirilən zaman polkovnik İvan Moiseyev texnikamı və şəxsi heyəti dağlar arasında Çapar dərsində saxlayıb, gözləmə mövqeyi tutub. Sonra onun batalyonu Çıxani yaşayış məntəqəsinə daxil olub. Ermənilərin mühasirəsinə düşüb. Nəticədə batalyon könlüklə suradə öz döyü texnikasını ermənilər üçün qoyub. İvan Moiseyevə və şəxsi heyəti pul təklif edilərək, birləşdə vuruşmağa çağırılıblılar".

Xocalıñın straf yasayış məntəqələrini da dağdan, küləkni gəyə sovrulan da elə İvan Moiseyevin batalyonu olub. Və bə batalyon da ermənilər arasında "İvanın vəhşi batalyonu" kimi tanınub. Təqdiqat zamanı 02270 sayılı polkovnik Y.Zarvıqarovun, ayırdığı zirehli maşınların gözlüklerindən, qarşargah mərkəzlərindən hadisələri izləyir, qeydlər götürür, bəziləri də operativ çəkilişlər aparır. Dağlımla, viranə qalmış yərləri dünənya göstərir və acı bir təssəffü qeyd ediridilər: guya, "Azərbaycanlılar günahsız ermənilər qırılırlar".

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

lər hərbi əməliyyatları izləyərək fakt və sənədlərdə, "agentura" yolu ilə əldə etdiyi informasiyalarda bütün olub-keçənlərin şərhini verərək etiraf etmişdir:

- Mon bütün bunları yazmaya bilmərəm. Hər şey gözlərim öündən baş verib. İnsanların, usaq və qadınlarının, hamilo gəlinlərinin güləşlərənən qaynaqlaşmışdır. Sənədlərənən qaynaqlaşmışdır. Hərbi əməliyyatlarda alayın ermənilər tərəfinə keçib azərbaycanlıları qırması, hərbi texnika və silahlardırımları ermənilər və məsələsi artıq siyasi shəhəriyyət davasıdır.

Polkovnik 1992-ci il aprel ayının 12-də Rusiya Müdafiə Nazirliyinə göndərdiyi məktubunda isə yazmışdır: "Ösəldi, millətlərənən mənşəsi qəbul olunmuş 366-ci alay ətrafında həmin problemlər daha qabarıq nəzər çarpır. Hərbi əməliyyatlarda alayın ermənilər tərəfinə keçib azərbaycanlıları qırması, hərbi texnika və silahlardırımları ermənilər və məsələsi artıq siyasi shəhəriyyət davasıdır".

Polkovnik 1992-ci il aprel ayının 12-də Rusiya Müdafiə Nazirliyinə göndərdiyi məktubunda isə yazmışdır: "Öldürülmüş, məhər edilmiş adamların bir qismının şəhəriyyətlərini təyin edən sənədlərdən 46-sını nömrələşib Azərbaycan MN-nə, Prezident Aparatına göndərdim. Mən cavab geldi ki, biz həmin sənədləri araşdırırıq. Onda mən Tbilisidə idim və məktubu da oradan yola saldım. Amma dərək edə bilmirdim ki, Azərbaycanın hərbi keşfiyyatı nöyə arasıdırı".

Qarabağ mənşəqəsi başlığında 2 xalqı qarşı-qarşıya qoymuş erməni "millət qəhrəmanları" indi Xocalıda soyqırımına bürbətərək hərbi tərəfənən qırılmışdır. Sənədlərənən qaynaqlaşmışdır. Ümumiyyət adlı qəhrəmanı "KamAZ"la orazidəki azərbaycanlı meyitləri yığıncaq Xocalıda təqib edən təşkilatın şəhərə gələrək, hələlik açıq qalmış bir məsələdir.

Azərbaycan Ordusunun Baş Qərargahında da hamı özünü qarşılıqlı rəsiqət etmişdir: "1992-ci ilin fevral ayının 23-də hərbi şəhərcik "Qrad"

edirdi. Xocalı faciəsinin "ışığlandırmış" (ermənilər buna qəhrəmanlıq deyirlər) üçün Xankəndiyə dünən 32 ölkəsindən 47 nəfər erməni jurnalisti gəlmədi. Onların bir qismı polkovnik İvan Moiseyevdir. Sənədən qaynağı "Xocalı işğaldən qırılmış" (əsas məhərliyət) və "Xocalı işğaldən qırılmış" (əsas məhərliyət) qeyd edilmişdir: "Üçüncü batalyon Xocalı işğal olunan gecə mühərribə zonasından çıxarılmışdır. Xocalıda faciəsi "Maxfi arayış"da bu baradə qeyd etmişdir: "Üçüncü batalyon Xocalı işğal olunan gecə mühərribə zonasından çıxarılmışdır. Xocalıda faciəsi "Maxfi arayış"da bu baradə qeyd etmişdir: "Üçüncü batalyon Xocalı işğal olunan g

Suverenliyin bərpası və yeni siyasi münasibətlər mövzusunda dəyirmi masa

Siyasi partiyalarla dövlət orqanları arasında konstruktiv əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi, eləcə də siyasi dialoq mühitinin təşviq olunması məqsədilə Prezident Administrasiyası tərəfindən fevralın 25-də "Hilton Baku" hotelində dəyirmi masa təşkil olunub.

Dəyirmi masada Milli Məclis Aparatının, Mərkəzi Seçki Komissiyasının, Ədliyyə və Maliyyə nazirliklərinin, Hesablaşma Palatasının, 24 siyasi partiyannın nümayəndəleri, həmcinin tanınmış alimlər, politoloqlar, siyasi şərhçilər, internet televiziya kanalları və onlayn media subyektlərinin nümayəndələri iştirak ediblər.

Tədbiri giriş sözü ilə açan Prezident Administrasiyasının Siyasi partiyalar və qanunvericiliç həkimiyəti ilə əlaqələr səbəbinin müdürü Ədalət Vəliyev, ötən dövr ərzində mövcud istiqamətdə görülmüş işlər haqqında danışaraq, Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə ölkədə davamlı olaraq müxtəlif siyasi qüvvələr arasında konstruktiv əməkdaşlıq, sağlam siyasi dialoq və ümummilli məsələlərdə hamşayıcı mühitinin təşviq olunduğunu bildirib.

Azərbaycan Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 gündük Vətən mühərbişində qazanılan şanlı Qələbənin bütün dünyaya azərbaycanlılarının qürur mənəvəyi olduğunu xüsusi vurgulayan Administrasiya rəsmisi qeyd edib ki, qızıl hərflər yazılmış bu undulmuş tarix dövlətimizə əzəzi bütövlüyü və suverenlik bəxş etməklə Azərbaycan xalqının yaddasına əbədi həkk olunub.

Yeni siyasi konfiqurasiya haqqında səhəbətən əməkdaşlıq mühitinin sabitliyi və tərəqqinin təmİN edən əsas amillər olduğunu ifadə etdi. Administrasiya rəsmisi 2022-ci ilin dekabrında qəbul edilmiş "Siyasi partiyalar haqqında" Qanunun əhəmiyyətindən danışarkən bildirib ki, yeni Qanun ölkənin partiyalar sisteminin keyfiyyətən böyük inkişafına zəmin yaratmaqla, bütün siyasi partiyaların ilkin imkanlarını tərazlaşdırıb və partiyaların yeni siyasi konfiqurasiyanın formallaşması prosesində aparıcı institutu qeyrətməsinə xidmət edib.

2024-2025-ci illərdə keçirilən Prezident, parlament və bələdiyyə seçkilərində siyasi partiyaların fəal iştirakı haqqında danışan Ə. Vəliyev partiyaların mütləq əksəriyyətinin seçkilərdə iştirakını demokra-

tik münasibətlərin təzahürü kimi dəyərləndirib və bu iştirakçılığın partiyaların siyasi institut kimi daha da təkmilləşməsinə və inkişafına müsbət təsirlərini qeyd edib.

Tədbirdə çıxış edən dövlət orqanlarının nümayəndələri – Milli Məclis Aparatının rəhbəri Fərid Hacıyev, Mərkəzi Seçki Komissiyasının sadri Mələk Rövzət Qasimov, ədliyyə nazirinin müavini Abidin Hüseynov, maliyyə nazirinin müavini Azər Bayramov, Hesablaşma Palatasının sadri Nəsir Sadiqov siyasi partiyaların faaliyyətinin tənzimlənməsinin müxtəlif aspektlərinə toxunaraq, dövlətin mövcud istiqamətdə görüyü işlər barəsində ətraflı məlumatlar veriblər. Tədbirdə siyasi partiya üzvlərinin reyestrinən aparması, bu sahədə qanunvericilikdə edilmiş son dayışıklar, siyasi partiyaların seçkilərdə fəal iştirakı, partiyaların dövlət büdcəsindən ayrılan maliyyə yardımaları, bu yardımın xərclənməsi, hesabatlılıq, partiya sadrlarının mediadakı faaliyyəti, onların siyasi dialoqun dərinləşməsi prosesində rolü və digər bu kimi məsələlər geniş mütakirə olunub.

Daha sonra siyasi partiya (Yeni Azərbaycan Partiyası sadrının müavini – Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov, Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyasının sadri Sabir Rüstəmxanlı, Böyük Quruluş Partiyasının sadri Fazıl Mustafa, Ədalət, Hüquq, Demokratiya Partiyasının sadri Qüdrət Həsənquliyev, Haqq Ədalət Partiyasının sadri Əli İsanov, Azərbaycan Demokratik Maarifçilik Partiyasının sadri Elşən Musayev, Azərbaycan Xalq Partiyasının sadri Pənah Hüseyn, Milli Cəbhə Partiyasının sadri Razi Nurullayev, Azərbaycan Ümid Partiyasının sadri İqbal Ağə-zadə, Azərbaycan Milli İstiqlələr Partiyasının sadri Arzukan Əlizadə, Ana Vətən Partiyasının sadri Fəzail Ağamalı, Böyük Azərbaycan Partiyasının sadri Elşad Musayev, Ağ Partiyasının sadri Tural Abbaslı, Azərbaycan Demokrat Partiyasının sadri Sərdar Calaloğlu, REAL Partiyası Siyasi Komitəsinin sadri Natiq Cəfərli, Mütəsər Müsavat Partiyasının sadri Hafiz Hacıyev), elm (AMEA-nın Folsəfə və Sosio-İqtisadiyyatın direktoru İlham Məmmədzadə)

XQ

"Kolonial siyaset informasiya axınıni manipulyasiya edir"

Mətbuat Şurasında Fransa müstəmləkələrindən gələn jurnalistlərlə görüş

Mətbuat Şurasında (MŞ) Fransa əsərindəki müstəmləkələrden Azərbaycana səfərə gələn media nümayəndələri ilə görüş keçirilib. Bu barədə məlumat XQ-yə Şuradan daxil olub.

Məlumatda bildirilib ki, görüşdə çıxış edən MŞ sadri Rəşad Məcid rəhbərlik etdiyi qurumun faaliyyət istiqamətləri ilə bağlı ətraflı məlumat verib. R.Məcid Azərbaycanın da beynəlxalq media, o cümlədən Fransa mediası tərəfindən əsaslı ittihamlara məruz qaldığını deyib. O, adəlatlılıq qarşı mübarizəni ölkəmizin media təmsilçiləri ilə Fransa əsərindəki müstəmləkələrin jurnalistlərini birləşdirən ortaqlıq məraqlı kimi səciyyələndirib.

Medianın inkişafı Agentliyinin icraçı direktorunun müavini Natiq Məmmədli qonaqları ölkəmizdə medianın durumu barədə məlumat verib, mövcud istiqamətdəki statistikləri açıqlayıb.

Bakı Təşəbbüs Qrupunun icraçı direktoru Abbas Abbasov Fransa əsərindəki müstəmləkələrənən media təmsilçilərinin ölkəmizdə saflarının kommunikiyasi üzrə tərəbə mübadiləsi məqsədi daşıdığından bildirib, iştirakçıları qonaq jurnalistlərin sefər qrafikli ilə tanış edib.

Müzakirələr zamanı MŞ sadri R.Məcid, həmçinin MŞ İdarə Heyətinin üzvləri Azər Həsərət, Hacıbəy Heydərli və Şurənin

icraçı katibi Əvəz Rüstəmov xarici media təmsilçilərinin MŞ-nin faaliyyəti, eləcə də Azərbaycan jurnalistikası ilə bağlı suallarını cavablandırıblar.

Görüş zamanı müstəmləkəciliyik siyasetinin yaradığı sosial, siyasi və mədəni fəsədlər geniş müzakirə edilib. Xüsusi, müstəmləkə rejimlərinin medianın inkişafına zərbələrin vurduğu və təzyiqlərin davam etdiyi bildirilib. Bu çərçivədə kolonial siyasetin informasiya axınıni manipulyasiya etməsi, senzura tətbiqi və yerli mədəniyyət-lərin informasiya məkanından sıxışdırılması kimi məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb. Fransa müstəmləkələri altında fəaliyyət göstərən jurnalistlərin qarşılaşdırıqları real çətinliklər ən plana çökülib.

Görüş zamanı, həmçinin tərəflər arasında beynəlxalq media yerli xalqların

Azərbaycanın dini liderlərinin "Xocalıya ədalət!" çağırışı

Azərbaycanda fəaliyyət göstərən dini konfessiyaların rəhbərləri ölkə tarixinin ən dəhşətli sahifələrindən biri, XX əsrin qanlı faciələrindən olan Xocalı soyqırımıının 33-cü ildönümü ilə bağlı müraciət yayıblar.

Qafqaz Məsələləri İdarəsinin sadri Şeyxlişələr Allahşükür Paşazadənin, Rus Pravoslav Kilsəsinin Bakı və Azərbaycan Yerparxiyasının başçısı Yepiskop Aleksiyin, Dağ Yəhudiləri İcmasının rəhbəri Milix Yevdayevin, Albani-udi Xristian Dini İcmasının sadri Robert Mobilinin, Avropa Yəhudiləri İcmasının rəhbəri" Aleksandr Şarovskinin imzaladıqları sənəddə bildirilir ki, Xocalı soyqırımı ermənistən Azərbaycana qarşı horbi tacavüzə zamanı dinc mülki azərbaycanlı əhaliyə qarşı törədilmiş hərbi cinayətlərin ən dəhşətli iddir.

Soyqırının miqyas və dəhşətlərinə xatırlanın dinadılınan xadimləri bildirilir ki, 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə keçmiş sovet ordusunun 366-ci mototatoci alayının iştirakı ilə Xocalı şəhərində tərdilimlə misiləsiz soyqırımı zamanı 613 dinc sakın şəhid olmuş, 487 nəfər ağar yaralanmış, 150 nəfər itkin düşmüş, 1275 nəfər işğandəli girovluq taleyi yaşamışdır: "Azınlılaşmış ekstremistlər insanların başlarını dərisini soymuş, müxtəlif əzələlərini qırılmış, körpə uşaqların gözlərini çıxmış, hamilə qadınlara qarınlarını yarmış, insanları diri-dirə torpağa basdırılmış və ya yandırılmış, meytörlərin üzündə vəhşi həqərətlər etmiş, bir qismində minlərləşmiş. Şaxtalı hava şəraitində əl-ayağı yalın qaz xilas olmaq istəyin mülki əhaliyə belə aman verilməmiş, onlar təqib edilərək yoldaş, meşələrdə erməni horbi birləşmələri tərəfindən xüsusi amansızlıqla qətl yetirilmişlər".

Dini liderlər qeyd edirlər ki, ermənistən uzun illərdən bəri Azərbaycana qarşı həyata keçirdiyi əsəsəz əraziləri iddiaları

tacavüzkar siyaseti nəticəsində ölkəmizin beynəlxalq soviyyədə tanınmış ərazilərinin 20 faizi 30 ilə yaxın işğal altında saxlanılmış, xalqımıza qarşı etnik təmizləmə siyaseti, fiziki və mənəvi terror həyata keçirilmiş, bir milyondan artıq insan Ermənistəndəki öz ata-baba torpaqlarından qovularaq qaçmış və məcburi köçkünlər məşəqqəti yaşamışdır.

Müraciətin davamında dünya ictihadının diqqətinə çatdırılır ki, Ermənistən işğallılığı, etnik təmizləmə və soyqırımı siyaseti ilə yanşı, həm də 30 illik işğal zamanı Azərbaycana dini-mədəni və tarixi ərəfəsi qarşı horbi cinayətlər və vəandalizm aktları həyata keçirmişdir. Bölgədə 67 məsciddən 65-i tamamilə dağıldılmış, məscidlər tövlyə çəvirləmişdir. İşğalçılar Azərbaycan torpaqlarını tərk etdəkən "yandırılmış torpaq" siyaseti tətbiq etmiş, minlərlə mina yerləşdirmişlər.

Dini qurum rəhbərlərinin müraciəti humanist çağırışla bitir: "Biz beynəlxalq və dini təşkilatları Azərbaycana mövqüd olan nümunəvi tolerantlıq və multi-kulturalizm mühiti ilə yerində tanış olmaq, işğaldan azad olmuş ərazilərdə real vəziyyətlə, o cümlədən mədəni və dini abidələrimizə qarşı erməni vandalizminin əməkçilərini öz gözləri ilə görərək bu qeyri-insani əməllər obyektiv qiymət verməyə davet edirik. Azərbaycan xalqı heç bir vaxt Xocalı soyqırısını unutmuyacaq. Xocalı bərpa olunur, lakin Xocalıya tarixi ədalət də bərpa olunmalıdır".

XQ

Şəhidin xatırəsi əbədiləşdirildi

Binəqədi rayonunun Sulutəpə qəsəbəsində düşmənə əsir düşməmək üçün özlərinin partladan Azərbaycan Ordusunun 8 kəşfiyyatçısından biri, "Azərbaycan Bayrağı" ordeni ilə təltif olunmuş şəhid Dinar Mustafayevin adına salınmış küçənin və barelyefin açılışı olub. Mərasimdə dövlət rəsmiləri, şəhidlərin ailə üzvləri, qohumları, ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər.

Əvvəlcə Şəhidlər xiyabanında Dinarın məzarı ziyarət olundu. Azərbaycan Dövlət Həmni ssəsləndirildi və əzəzi bütövlüyüümüz uğrunda canından keçən Vətən əvladlarının xatırəsi bir dəqiqəlik süxurla yad edildi. Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Jalə Cəfərova şəhidi Dinar Mustafayev barəsində dənişənərək, onunla bərabər 1997-ci ilə əsir düşməmək üçün özlərini partladan 8 kəşfiyyatçının döyüş yoluna nəzər saldı: "Azərbaycanın iki kəşfiyyat qrupu xüsusi təşriflə Xocavənd rayonuna təriixinə gönüldərili".

Əməliyyatın məqsədi Ermənistən ordusunun oradakı dislokaasiya yerlərinin müəyyən edilməsi, düşmənin canlı qüvvəsi, döyüş texnikalar haqqda məlumatların toplanması, hərbi əsərlərləndən istehkam-mühəndis hazırlığı vəziyyətini öyrənilməsi olub. Birinci qrup itkisiz qayıtsa da, əməliyyatın üçüncü günü 8 nəfərdən ibarət 2-ci qrup geri qayıdarak düşmənənənən aşkarlanıb. Ağır döyüşdən sonra kəşfiyyatçıların sursatları təkəndiyindən düşmənin əlinə keçməmək üçün özlərini əl qumbarası ilə partladırlar. Çavuş Aqil Əhmədov isə ağır yaralarlaq həqiqi vəziyyətdə əsir düşür. Erməni məhkəməsi Aqil əgərlənmə cəzası kəsədə, uzun sürət dərişmişlərdən somra – 1999-cu ilin mart ayında onu dəyişmək mümkünən olub".

Jalə Cəfərova onu da bildirdi ki, kəşfiyyatçılar haqqında film çəkiləcək, Naxçıvan Dövlət Milli Dram Teatrında "7 şəhid" tamaşasına hazırlanıb.

Xocəsən bolədiyisinin sadri Nigar Məmmədova rayon icra hakimiyyəti ilə birgə Küçəyə qardaşının adının verilənilərək, rəhmətli rəhmət-bərpa işləri barədə malumat verdi.

Ehtiyatda olan çavuş-kəşfiyyatçı Aqil Əhmədov silahdaşlarına verilən dəyərə gərək təşkili bildirdi, Dinar və dostları ilə bağlı xatirələrini dənişdi.

"Dinar kimi qəhrəman oğulların say-

sında Vətən öz müqaddərətini qoruyub saxladı. Dinarın adına salınan yeni küçədə abadlıq işlərinin görülməsindən zəhməti olan əlaqədar qurumlara təşəkkür edir". Bu sözler şəhidin anası Firəngiz Mustafayeva sözləri iddir. Şəhidin bacısı Yazanə Mustafayeva isə dedi ki, Dinar uryayımdır, ruhumuzda yaşayır, o, daim bizişdir: "Biz onu dünyasını dəyişen biri kimi hiss etmirik. Son dəfə – 20 yaşında necə görmüşkəs, elə da təsəvvürümüzüza canlanır. Küçəyə qardaşının adının verilənilərək, təzliyət qəsəbəsi şəhərə qayیدələşdirilməsi vəzifəsində Dinarın adı yaşayacaq".

Rəsmi qurumların nümayəndələri, şair Şahmurad Qaraqoyunlu, şəhid olmuş 7 kəşfiyyatçısından biri – V. Yarşımədovun oğlu Vüqar Yarşımədov, şəhidlərin qohumları, qəsəbənin sakinləri çıxışlarında 44 günlük Vətən mühərbişində şəhidlərimizin qisasının alınmasına söz açaraq, təzliyət Zongazur, Göyçəyə qayیدələşdirilməsi səbəbziliklə gözlədiklərini dilə gorıb.

Rizvan FİKRƏTOĞLU

XQ

Xocalı soyqırımı dünyada anılır

“Xocalıya ədalət!” in dünyada əks-sədası

Erməni vandalların Xocalıda törətdikləri qətlamı insanlığın heç bir əlaqə normalarına sağlamayan davranışıdır. Bəşəri dəyərlərə və mili kimi sahib heç bir millət digərinə qarşı bu cür cinayəti yol verməz. Bu, eyni zamanda beynəlxalq hüququn qüsurlarını üzə çıxarıır. Əgər bu soyqırımı ermənilərin başına gəlseydi, dünya buna susmazdı. Bu gün BMT üzvü olan bütün ölkələr Xocalı vəhşiliyini soyqırımı kimi tanımlayı və unutmamalıdırular ki, belə hadisə bir daha təkrarlanmasın. Bu fikirlər Xocalı qətlamının qurbanlarının xatirəsinin anıldığı müxtəlif ölkələrdə çıxışların ana xəttini təşkil edirdi.

**“Xocalıya ədalət!”
beynəlxalq kampaniyası
böyük uğur qazanıb**

Azərbaycanın Cənubi Afrika Respublikasındaki (CAR) səfirliyində Xocalı soyqırımının 33-cü ildönümündə həsr olunan tədbir keçirilib. Anım morasimində çıxış edən Azərbaycanın CAR-dakı müvəqqəti işlər vəkili Hüseyn Rəhimli erməni işğalçıları tərəfindən tərədilən Xocalı soyqırımının başçılıyyat tərəixində qara ləsərlər biri olduğunu iştirakçıların diqqətinə çatdırıb. O, bununla erməni millətçilərinin öz vəhşi simalarını bir daha nümayiş etdiridiklərini, tərədilən faciənin təkcə azərbaycanlılar qarşı deyil, başçılıyyatda qara yönəlmış qanlı cinayət olduğunu dildə göstərib. Xocalıya hücum zamanı çox sayıda uşaq, qadın və qocanın erməni quldur dəstələri tərəfdən xüsusi amansızlıqla qətlə yetirildiyi barədə danişan H.Rəhimli bu hadisilərin ermənilərin Azərbaycan xalqına qarşı həyatə keçirdiyi etnik təmizləmə və soyqırımı siyasetinin nümunəsi olduğunu söyləyib: “Bu gün Xocalı faciəsi və bağlı həqiqətlərin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması, bu soyqırımına qiyamət verilməsi istiqamətində davamlı ssylər göstərilir. Heydər Əliyev Fonduñun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlayan “Xocalıya ədalət!” beynəlxalq informasiya və təhlükə kampaniyası bu istiqamətdə böyük uğur qazanıb. Əminlik ki, insanlıq qarşı tərədilmiş vəhşiliyin günahkarları gec-tez öz cəzalarını alacaqlar”.

Sonra tədbir iştirakçıları Xocalı soyqırımı həsr edilən fotosərgi ilə, eyni zamanda, ermənilərin tərətdikləri vəhşilikləri əks etdirən kitablarla tamış olublar.

**“Bu faciə Azərbaycan ırsını
Qarabağdan silmək məqsədilə
tərədilib”**

Azərbaycanın ABŞ-dakı səfirliyi və Core Vaşington Universitetinin Azərbaycanlı Tələbələr Assosiasiyasının birgə təşkilatlığı ilə Xocalı soyqırımının 33-cü ildönümündə həsr olunmuş anım tədbirində yerli ictimaiyyətin və

azərbaycanlı icmanın üzvləri, bu ölkədə təhsil alan xarici və azərbaycanlı tələbələr, o cümlədən ABŞ-da akkredit olunmuş diplomatik nümayəndəliklərin üzvləri iştirak ediblər. Tədbirdə çıxış edən Core Vaşington Universitetinin Azərbaycanlı Tələbələr Assosiasiyasının prezidenti Humay Sadiq ailisinin məcburi köküñ kimi yəşdigi çətinliklərdən danışb. H.Sadiq Xocalı soyqırımı zamanı həyatlarını itirənlərə Allahdan rəhamət dileyib, sülh və əmin-əmənilər dələr bi goləcəyi təmənidən ifadə edib. Azərbaycanın ABŞ-dakı səfiri Xəzər İbrahim Xocalı soyqırımı qurbanlarının etnik və dini mənşəyətlərinə görə həyatlarını itirdiklərini, bəfcionin Azərbaycan ırsının Qarabağ regionundan tamamilə silinməsi məqsədilə tərəddiyyəti qeyd edib. Sofiq Xocalı qurbanlarının əziz xatirəsinin yad edilməsinin hər əksin borcu olduğunu, lakin bunun kifayət etməyini, davamlı olaraq bu soyqırımı inkar edənlər münqavimət göstərənlər olduğunu vurgulayıb.

Tədbirdə daha sonra Xocalı soyqırımı hadisələrindən bəhs edən məlumatlandırma videoqarx nümayiş edilib. Amerikalı kamança ustası, Amerika Muğam Cəmiyyətinin sədri Cefri Verbol Xocalı soyqırımının Azərbaycan tarixi üçün əhəmiyyətindən bəhs edib. C.Verbol Qarabağın artıq azad olduğunu, bunañ ölkə rəhbərliyi ilə Azərbaycan xalqının birliliyinə hesabına əldə edildiyini vurgulayıb.

Daha sonra, Verbok kamança ilə Azərbaycan muğamından nümunələr ifa edib.

**“Erməni silahlıları dinc
əhaliyə divan tutubular”**

İtalyanın Deputatlar Palatasında Xocalı soyqırımının 33-cü ildönümündə həsr olunmuş tədbir barədə senator Culio Terzi “X” sosial şəhərəsindəki hesabında paylaşım edib. O, çıxışında qeyd edib ki, 1992-ci il fevralın 26-də Ermenistan silahlı qüvvələrinin dinc əhaliyə qarşı tərətdiyi soyqırımı cinayəti nüticəsində 613 Azərbaycan vətəndaşı, o cümlədən 63 uşaq, 106 qadın, 70 ahl qətlə yetirilib. Senator paylaşımında onu da vurğulayıb ki, bu gün iki ölkə arasında qarşılılıq münasibətlərdə ciddi ırəllyişi müşahidə olunur: “İtalya Senatında bu yaxınlarda yekdilikli qubul edilən müvafiq qətnamə və bir sıra müsbət addımlar Bakı ilə İran arasında şübhəsizləşdir”.

Xatırdaq ki, bir müdətə əvvəl İtalya Senati “Ermenistan və Azərbaycan arasında sühl prosesinin dəstəklənməsinə yönəlmüş təşəbbüsler haqqında” qətnaməni yekdiliklə qubul edib.

**“Bu cinayət təkrarlanmasın
deyə, soyqırımı kimi
tanınmalıdır”**

Bunu Azərbaycanın azad olunmuş əraziyinə səfər edən ilk xarici jurnalistlərdən biri – braziliyalı Fabiana Ceyhan deyib. O, Qarabağda gördüklərindən dəhşətən qoldığını söyləyib: “Qarabağ Ermenistanın işğalından azad edildikdən sonra orası əsəri edən ilk jurnalistlərdən biri olmuşam. Düzdür, mütəyyən qədər riskli idi, çünki ərazidə çoxlu sayıda minə var idi. Amma biz risk edərək hər şeyi öz gözlərimizlə gördük”. F.Ceyhan bildirib ki, Qarabağ məsələsi onun üçün həyat missiyasına çevrilib: “Çünki həm tarixi, həm də coğrafi baxımdan Qarabağın Azərbaycana məxsus olduğunu görük”. Xocalı jurnalist xatırıldı, Xocalı kicik bir şəhər idi, orada hərbi qüvvə yox idi: “Yəni, Ermenistanın dinc və günahsız insanların həcəmətini heç nə ilə əsaslandırmış mümkin deyil. Orada yalnız qadınlar, uşaqlar və qocalar qalmışdır. Bu, çox böyük insan faciəsidir və döşüntürən ki, dünya bəfcionı daim xatırlamalı və bəla hadisələrin bir dəha təkrarlamaması üçün Xocalı soyqırımı təmamilər. Biz hamıimus insançı və haradan gəlməyimizdən asılı olmayaq, Xocalı üçün sülh və ədalət naminə birləşməliyik”.

**“Bu, etnik nifrat zəminində
tərədilmiş kütləvi qətlər”**

Xocalı soyqırımı etnik nifrat zəminində tərədilmiş kütləvi qətlər” . Bunu “Tovuzdan Qarabağa: Cənubi Qafqazda mühərribin hərtərəfli təhlili” kitabının müəllifi, Çində fəaliyyət göstəren beynəlxalq jurnalist, siyasi analitik Malik Ayub Sumbal deyib. O, kitabında Ermenistan və Azərbaycan arasında 30 ildən çox davam edən münaqış, Ermenistanın işğal siyaseti və tərətdiyi cinayətləri geniş şəkildə təhlili etdiyi bildirib: “Bu, Qarabağda baş verən son məhribəndən sonra dörcü edilən ilk tədbirdir. Azərbaycan 30 il işğal altında qalan torpaqlarını azad etdi. Kitab həmin bölgədəki hadisələrin darın analizini təqdim edir və münaqışının beynəlxalq diqqət mərkəzinə çevrildiyini açıb göstərir. Sevindim

rici haldir ki, Azərbaycan öz ərazilərini geri qaytarmağa nail oldu”. Malik Ayub Sumbal kitabda Xocalıya ayrıca bir fəsil ayırdığını qeyd etdi: “Kitabında bu dəhşətli qətlamın detalları və onun soyqırımı kimi tanınmasının vacibli vurgulanır. Günahsız insanların qətlə cəzasız qala bilməz, ədalət tələb olunmalı və cinayətkarlar beynəlxalq hüquq uygulamaçılardır”.

Siyasi analitik vurguladı ki, Xocalı faciəsi çağdaş tarixin beynəlxalq media tərəfindən qeyd olunmuş an dəhşətli soyqırımlarından biridir: “Bir gecədə 600-dən çox insanın, o cümlədən qadın və uşaqlar qətlə yetirilməsi etnik təmizləmənin ən bariz nümunəsidir. Bir çox ölkə Xocalı soyqırımı pisləyib və ədalət tələb edir. Azərbaycan xalqı bəfcionı və onun vurğulanı vərəkələrini anır. Xocalı faciəsinin ildənildən insanların neçə sarsılığını sevdiklərinin həsratını çəkdiyiğini görürəm. Həlsət iktin düşən çoxlu sayıda insan var. Mən faciə qurbanlarının dərin hünər və ehtiramı yad edir, ruhları qarşısında baş ayırıb”.

**“Xocalı Xatun və
Xirosimə faciələri ilə eyni
səviyyədə dayanır”**

ABŞ-in aparıcı ali təhsil ocaqlarından biri olan Kolumbiya Universitetində Xocalı soyqırımına həsr olunmuş anım tədbiri keçirilib. Tədbir Azərbaycan–Amerika Gənclər Federasiyasının təşkilatçılığı və Diaspora İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstüyü ilə baş tutub. Anım morasimində ABŞ-in müxtəlif universitetlərdən təhsil alan azərbaycanlı tələbələr və alımlor, bəlkədə fəaliyyət göstərən diplomatlarımış və yerli ictimaiyyətin nümayandələri iştirak ediblər.

Tədbirdə qeyd edən təhsilər ermənilər tərəfindən müxtəlif dövrlərdə Azərbaycan xalqına qarşı tərədilmiş soyqırımlardan danışb. Vurğulanıb ki, Xocalı faciəsi XX əsrin ən dəhşətli qətlamlarından biri olaraq Xatun və Xirosimə faciələri ilə eyni səviyyədə dayanır. Tədbir çərçivəsində Xocalı soyqırımından bəhs edən qızamətrajlı film nümayis etdirilib. Daha sonra Xocalı qurbanlarının xatirəsinə həsr edilən müsiqilər ifa edilib, Nyu-Yorkda fəaliyyət göstərən “My Way” Uşaq-Gənclər Yaradılıqlı İnkıfaz Mərkəzinin şəhərindən qətlər haqqında” qətnaməni yekdiliklə qubul edib.

**“Xocalı qətlamına
təkçə Azərbaycanın məsələsi
kimi baxınır”**

Bunu Azərbaycanın azad olunmuş əraziyinə səfər edən ilk xarici jurnalistlərdən biri – braziliyalı Fabiana Ceyhan deyib. O, Qarabağda gördüklərindən dəhşətən qoldığını söyləyib: “Qarabağ Ermenistanın işğalından azad edildikdən sonra orası əsəri edən ilk jurnalistlərdən biri olmuşam. Düzdür, mütəyyən qədər riskli idi, çünki ərazidə çoxlu sayıda minə var idi. Amma biz risk edərək hər şeyi öz gözlərimizlə gördük”. F.Ceyhan bildirib ki, Qarabağ məsələsi onun üçün həyat missiyasına çevrilib: “Çünki həm tarixi, həm də coğrafi baxımdan Qarabağın Azərbaycana məxsus olduğunu görük”.

Xocalı soyqırımına qarşı tərədilmiş soyqırımlardan bəhs edən ilk tədbirdir. Azərbaycan 30 il işğal altında qalan torpaqlarını azad etdi. Kitab həmin bölgədəki hadisələrin darın analizini təqdim edir və münaqışının beynəlxalq diqqət mərkəzinə çevrildiyini açıb göstərir. Sevindim

Hərəkət etdi.

**Hərəkət etdi.
İ.HƏSƏNQALÄ,**
XQ

İnsanlar bu cinayəti ittiham etməlidirlər

Daşkənd Dövlət Şərqşünaslıq Universitetinin Azərbaycanşünaslıq Mərkəzində Xocalı soyqırımına həsr olunmuş açıq dərs keçirilib.

Universitetdə Azərbaycan dil fənnini tədris edən filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Mətnət Xudiyeva özbək tələbələrə Xocalı soyqırımı barədə geniş məlumat verib. O bildirib ki, Ermenistan silahlı qüvvələri bütün beynəlxalq hüquq normalarına zidd olaraq keçmiş sovet ordusunun Xankəndi şəhərində yerləşən 366-ci motoatıcı alayının axtarışında hər 10 qadın, 63 uşaq, 70 qoca olmaqla 613 dinc sakın vəhşətindən qətlə yetirilib, 8 aile təmamilə məhv edilib, 25 uşaq hər iki vəlideynini, 130 uşaq isə valideynlərindən birini itib, 1000 nəfər sakın aldığı güləlla yarasından əsil olub. Faciə baş verən gecə 1275 nəfər sakın asır götürürlüb, 150-nin taleyi hələ də məlumat dəvət edilən 150-nin taleyi hələ də məlumat deyil.

Xocalı soyqırımının xüsusi amansızlıqla tərədiləsi faktını videoleto olmaqla istəyən rus, gürç, ingilis, fransız, alman, amerikalı və digər ölkələrin vətəndaşları olan jurnalist və publisistləri qarşılaşdırıldı.

M.Xudiyeva onu qeyd edib ki, hər il Xocalı soyqırımı Azərbaycanda və dünyada bir çox ölkəsində hələndə qeyd olunur. Azərbaycan sofiyrları və diaspor təşkilatları fevralın 26-da fəaliyyət göstərdikləri ölkələrdə anım mərasimləri təşkil edir, dünəc icimaiyyətinə bəhaqə məlumatlar çatdırırlar. Bu tədbirlərdə ermenilərin Xocalıda tərətdikləri vəhşilikləri vəsaiti ilə əks etdirən fotostendlər, sənədlə filmər nümayiş olunur, soyqırımı haqiqətləri qeyd edilir.

Dərsin sonunda bu dəhşətli soyqırımı əks etdirən sənədlə film izlnilib.

**Qulu KƏNGƏRLİ,
XQ-nin Türküstən üzrə xüsusi müxbiri**

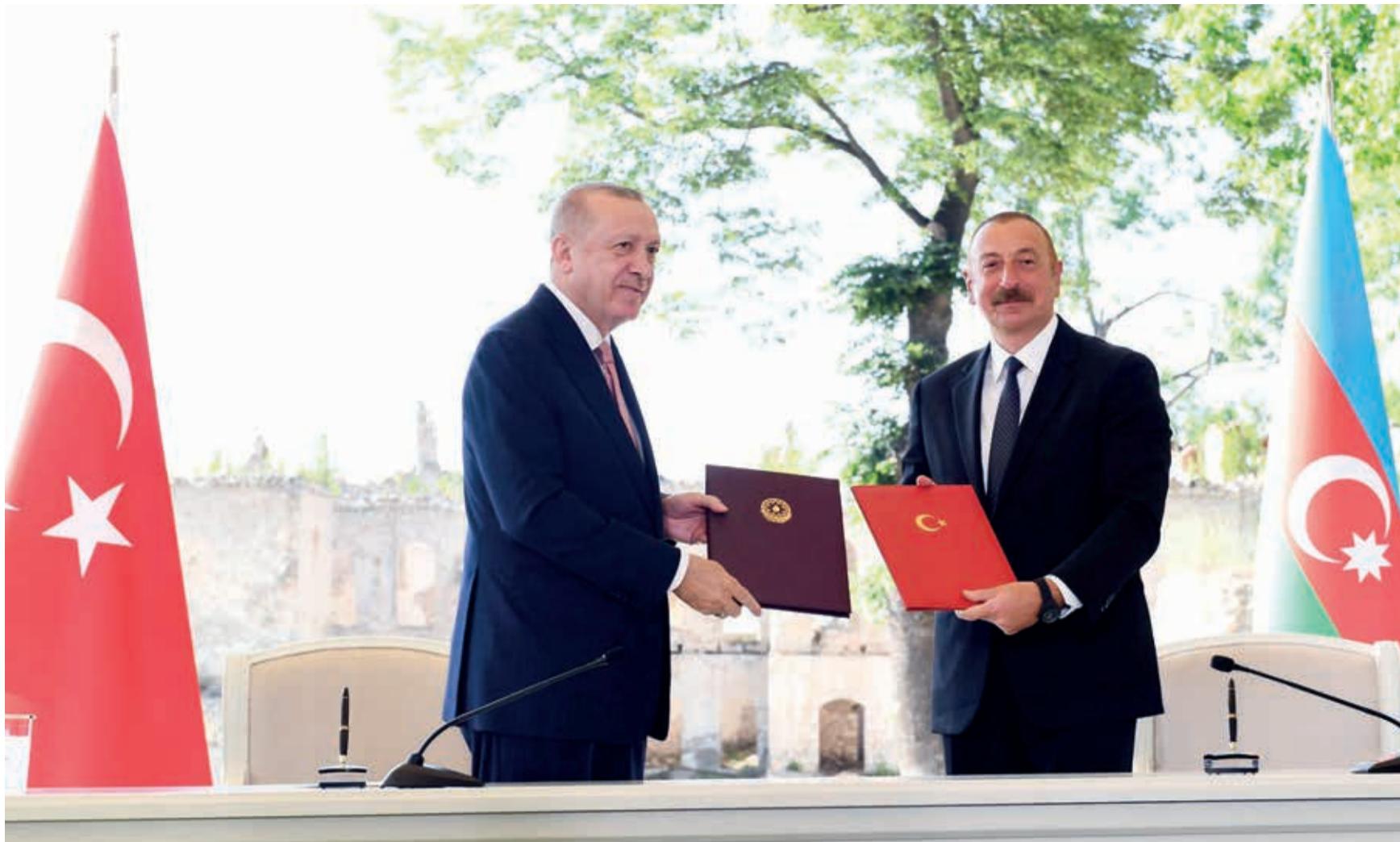
Daşkənd

Canilər cəzasız qalmamalıdırlar

Estoniya–Azərbaycan parlamentlərarası dostluq qrupu Xocalı soyqırımının ildönümü ilə bağlı bəyanat yayıb. Sənəddə deyilir: “Estoniya–Azərbaycan parlamentlərarası dostluq qrupu Xocalı soyqırımının 33-cü ildönümü ilə əlaqədar Azərbaycan xalqına başsağlığı verir. Estonia parlamentinin Estonia–Azərbaycan parlamentlərarası dostluq qrupu Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə yad edir və onu tərədilərlərə məsulüyyət etməyə çağırır. Biz 600-dən çox günahsız dinc sakının, o cümlədən çox sayıda uşaq, qadın və qocanın qətlə yetirildiyi Xocalı soyqırımı ilə bağlı Azərbaycan xalqının ağrısını bölüşürük. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalının işğalı zamanı dinc azərbaycanlılar qarşı tərədilmiş insanlıq əleyhinə cinayətləri qətiyyətlə pisləyirik”.

Bəyanatda daha sonra qeyd edilir ki, bu kütəvi qətlərə karabəykarları ədalət qarşısında cavab verənlər: “Regionun bütün ölkələrinin suverenlik və ərazi bütövülüyünü, eləcə də beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərin toxunulmazlığı hüquq

Türk əsrinin mübariz lideri

Fevralın 26-sı Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyip Ərdoğanın doğum günüdür. İstanbulda anadan olsa da, əslən Rıza vilayətinin Güneyi bölgəsindəndir. Bütün siyasi hayatı boyunca Türkçənin inkişafı və xalqın rafahı yolunda atlığı addımlar hər zaman təqdir edilmiş və o, son 23 ildə bütün şekillərdə millətin etimadını qazanmışdır. Rəhbərlik etdiyi Türkiyə dövlətinin dünya siyasetindəki aparıcı rolu onun adı ilə bağlıdır. Onun hakimiyəti dövründə Türkiyə regional güclənən global gücə, aparıcı dünya dövlətinə çevrilmişdir.

Rəcəb Tayyip Ərdoğanın qələmə aldığı və dünyasının bütün aparıcı dil-lərinə tərcümə edilmiş "Daha adil bir dünya məmkün" adlı kitabı bu sözlərlə başlayır: "Bu gün dündənən on cəhət-yac duyulan məssəslərinə başında ədalət gelir. Təsəssüf kimi, qlobal ədalətin qurulmasından məsul qurumlar böyük ətalət içindədir. Mərhəmətin itdiyi bir çağda ədalətin təmsilcisi və vicdanın səsi olmaq məsuliyyəti bizim üzərimizə düşü". Bunları demək isə Ərdoğan ənənəvi olaraq tarixin üçüncü millətinin getdiyi hər yera ədalət apardığını və bu gün də həmin missiyanın daşıyıcısı olduğunu işarə edir. Ərdoğan deyir ki, əsasları Birinci Dünya müharibəsindən qoyulmuş bu ədalətsiz nizamın problemləri indi bir çox başlıqlarda özünü göstərir. Bunlardan ən diqqət çəkəni odur ki, məstəmləkəçi və imperialist təskük hələ də varlığını davam etdirir. Bu anlayış heç vaxt ədaləti bərpə etmədi, sabitlik gətirmədi və ya münəqşələrin həllini təmin etmədi. Bu anlayış İkinci Dünya müharibəsindən dördən sonra müəyyən edilmiş yeni ədalətsizliklərlə özünü göstərdi. Xarici aktorların imperialist maraqlarına xidmət etmək üçün nəzərdə tutulmuş sərhədlər, regional mübahisələr və ədalətsizlik hissə üçün əsas yaratdı".

Türkiyə Prezidenti daha sonra qeyd edir: "Bu qədər zülümənən davam edə bilməz. İkinci Dünya müharibədən sonrakı dövrün beynəlxalq güc bölgüsü və siyasi ab-havası və sistemi qlobal ədalətin təməli əsasında yenidən qurulmalıdır. Beynəlxalq aləmdə siyasi əlaqənin aşılması hər gün özünü daha çox göstərir".

"Dünya beşdən böyükdür" – deyin Ərdoğan dünyasının taleyini BMT səviyyəsində həll edəcək ölkələrin iradəsinə təşkiləməyi yanlış hesab edir, hər fərsətdə dələlət götürməkdən ki, BMT Təhlükəsizlik Şurasının, ən az, 20 üzvü olmalıdır və müsəlman dünyası da orada təmsil olunmalıdır.

Onun şəxsi mövqeyi və liderlik tərzi Türkçənin Türk dünyasına verdiyi dəstəyin mühüm tərkib hissəsidir. Ərdoğanın TDT-də fəaliyyəti və bu təşkilatın beynəlxalq status qazanmasında rolun onun həm Türkçə daxilində, həm də beynəlxalq aləmdə güclü və qətiyyətli lider imicini gücləndirir. Bu da onun fikridir: "Ədalətlili institutional strukturlardan məhrum birləşkiliyin blokları prosesdə Türk Dövlətləri Təşkilatı səsin, nəfəsin və sinerjinin yeni mərkəzinə çevrilir" və yaxud "Adriatik dənizində Asiya qədr uzanan geniş coğrafiyada bizim çox geniş əməkdaşlıq imkanlarımız var. Tarixi inkişəflərin Türk dünyasının yoluñ adlığı fərsət pəncərələrini düzgün qiymətləndirmək lazımdır. Siyasi hamayılıqlıdan təmsil, başda enerji və nəqliyyat olmaqla iqtisadi əməkdaşlığı qədər hər sahədə onu mənəfətə çevirmək imkanımız var". Ərdoğan digər Türk dövlətləri ilə bir-

çıvan Muxtar Respublikasını birləşdirən dəhlizin (Zəngəzur dəhlizi) açılması və bunun davamı olaraq Naxçıvan – Qars damarı yolunun tikintisi ilə iki ölkə arasında nəqliyyat və kommunikasiya əlaqələrinin intensivləşməsində mühüm rol oynayacaq.

Prezident İlham Əliyev imzalanma marasimindəki nitqində bu tarixi sənədin əhəmiyyətini dələ görtirmişdi: "Bu gün imzalanmış Birgə Böyannamə – Müttəfiqlik Böyannaməsi əlaqələrimizi ən yüksək səviyyəyə qaldırır. Böyannamənin adı İttifaq Böyannaməsidir və bu ad haşəyi göstərir və deyir".

Türkiyə Ərdoğan dövründə Azərbaycanla hərbi və iqtisadi əməkdaşlığındı.

Ərdoğanın Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə yaxın şəxsi əlaqələri iki ölkə arasında əməkdaşlığındır. Həyati edir. Türkiyə ilə Azərbaycan arasındaki etnik və mədəni yaxınlıq iki ölkənin əlaqələrini hər sahədə gücləndirir. Bu anlayış Türkiyə ilə Azərbaycan arasındaki tarixi, mədəni və etnik bağlar Ərdoğanın Azərbaycana dəstəyinin iki ölkə arasında həmşəriliyin əsasını təskil edir. AKP hökuməti dövründə Türkiyə Azərbaycanla Ermənistən arasında uzun müddətdən bəri davam edən Dağılıq Qarabağ münaqişəsi öz həllini tapşırıb.

2011-ci il iyulun 27-də Baş nazir Rəcəb Tayyip Ərdoğan Azərbaycana səfəri zamanı Türkiyə–Azərbaycan münasibətlərinin bu gün ən yüksək səviyyədə olduğunu bir daha nümayiş etdirdi. Ərdoğan Türkiyənin Dağılıq Qarabağ məsələsində hər zaman Azərbaycanın yanında olduğunu bildirərək, "Dağılıq Qarabağ məsələsində bizim mövqeyimiz, düşüncəmiz və mübarizəmiz eynidir. Biliñməlidiki, Dağılıq Qarabağ bizim üçün qanayan bir yaradır, Azərbaycan üçün bundan sonra da qanayan bir yara olıbmaz."

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyip Ərdoğanın 27 sentyabr 2020-ci ildə Azərbaycanla Ermənistən arasında başlanan müharibənin ilk saatlarında Azərbaycana açıq, birmənliyi və mənəvəni dəstək verəsi ictimaiyyəti ruhlandırmışa yanaşı, müharibəyə müdaxilə etmək fikrində olan digər gücləri və dairələri dayandırıb. Bu tarixi Qələbənin qeyd olunduğu Zəfər Paradında Azərbaycan və Türkiyə prezidentləri iki xalqın sarsılmaz qardaşlığı, bir-birinin daim yanında olacaqları barədə dünyaya çox mühüm və aydın mesajlar verdilər.

Dağılıq Qarabağ münaqişəsi kontekstində Ərdoğanın Azərbaycana dəstəyi təkcə siyasi və hərbi həmşəriliyinə deyil, həm də uzunmüddətli iqtisadi tərafdaşlığı kimi qiymətləndiriləbilər. Bu əməkdaşlıq iki ölkənin həm Azərbaycan enerji ehtiyatlarının beynəlxalq bazarlara çıxarılması, həm də Türkiyənin enerji təhlükəsizliyinə təmİN edilməsi baxımdan böyük əhəmiyyət malikdir.

Azərbaycanın təbii qazını Türkiyə üzərində Avropana dəsiyan Trans Anadol Təbii Qaz Boru Kəməri (TANAP) 2018-ci ildə istifadəyə verilib. Bu layihə Azərbaycanın Avropa bazarına çıxışını asanlaşdırmaqla yanaşı, Türkiyənin enerji mərkəzi olma reallığı da dəstəklədi. Azərbaycanın Xəzər dənizindəki təbii qaz yataqlarının istismarı və bu qazın Türkiyə vasitəsilə Avropana nəqli iki ölkə arasında enerji əməkdaşlığından digər mühüm sütunuñdur. Bu, həm də Türkiyənin enerji təhlükəsizliyi baxımdan böyük əhəmiyyət malikdir.

Türkiyə və Azərbaycan regional nəqliyyat dəhlizlərini inkişaf etdirmək üçün birlikdə çalışırlar. Bu layihələr həm iqtisadi, həm də strateji maraqlarını bərabərlikdən təmin etmək fikrindən təmİN edilən strateji müttəfiqlik qardaş dövlətlərimiz arasında bütün sahələrdə six əməkdaşlıq, təhlükəsizlik və müdafiə sahələrində qarşılıqlı yardım principlərini özündə etibər edir. Böyannamədə deyilir ki, Türkiyə ilə Azərbaycanı, enerji dəhlizi də işlək duruma gətiriləcəkdir.

Qfı n ÇAXMAQLI,
XQ-nin Türkiyə müxbiri

Anan səni
ər doğubdu,
Ərdoğan!

Ululardan dərs almışan, ulusan,
Amalı pak, əməli düz – doğrusan,
Ər kişişən, ər kişinin oğlusan!
Şan tək oğlu doğa bilməz hər doğan –
Anan səni ər doğubdu, Ərdoğan!

Ulu türkün Haqq işino dayaqsan,
Gecə-gündüz savaşdasan, oyaqsan,
Bu savaşla sabahlara mayaksan!
Hər addımda Haqq gəyərdən, Şor boğan –
Anan səni ər doğubdu, Ərdoğan!

"Dəmir yumruq" Qarabağ yol açdı,
Qarı düşmən "Aman!" – deyib dil açdı,
Xarıbülbül xilas olub gül açdı!
Şumuzıma qonaq gəldi Ərdoğan –
Anan səni ər doğubdu, Ərdoğan!

Sevincimiz-kədərimiz birdi – bir!
Bir millət iki dövlət pirdi – pir!
Dostluğumuz məcüzədi, sirdi – sır!
Türk əigidlər fil aşşan, nər boğan –
Anan səni ər doğubdu, Ərdoğan!

Tahir AYDINOĞLU

Türkiyə parlamentində "Xocalıya ədalət!" çağrıması

Türkiyə Böyük Millət Məclisində
Xocalı qurbanlarının xatirəsinə həsr
olunmuş anım mərasimi keçirilib.

Bu barədə XQ-yə məlumat verən Türkiyə-Azərbaycan Dostluq, Əməkdaşlıq və Həmrəylik Dərnəyinin işləmə müdürü Əvəz Səfərov bildirib ki, parlamentdəki bütün partiyaların qrup başçılarının itirad etdiyi mərasim Xocalı qurbanlarının xatirəsinə həsr olunmuş anım mərasimi keçirilib.

Ərdoğanın missiyalarından biri Cənubi Qafqaz bölgəsində barışın təsis olunmasıdır. Türkiyə lideri Ermənistən – Azərbaycan sülh danışçılarını dəstəklədiyi dəfələrlə ifadə etmişdir. Ermənistən – Azərbaycan danışçılarına paralel olaraq Türkiyə ilə Ermənistən arasında diplomatik əlaqələrin qurulması və Türkiyə – Ermənistən sərhədlərinin açılması da gündəmdədir. İkitərəfli əlaqələrə yanaşı, Türkiyə Prezidenti Ərdoğanın təkliif etdiyi 3+3 formatı da region dövlətlərinin bir araya gələb bütün problemləri həll etməsi üçün yaxşı formatdır. Rusiya, Türkiyə, İran, Azərbaycan, Ermənistən və Gürcüstanın daxil olacağı bu format bəzi problemlərə görə həsənləşdirilmişdir. Məsələn, Gürcüstanın Rusiya ilə problemləri var, Azərbaycanın İran və Ermənistənla bir araya gəlməsi hələ ki, alınır. Türkiyə ilə Ermənistən arasında problemlər həll olunmayıb.

Ermənistənın baş naziri Nikol Paşinyanın 2023-cü il iyulun 3-da andıcmə mərasimində dəvət edilmiş Prezident Ərdoğanın böyükülüyünün göstəricisi idi.

Ərdoğan və Türkiyənin Azərbaycanın dəstəyi şəxsi, siyasi, milli və iqtisadi ölçüləri olan hərəkətli edir. Bu əməkdaşlıq həm Azərbaycanın enerji ehtiyatlarının beynəlxalq bazarlara çıxarılması, həm də Türkiyənin enerji təhlükəsizliyinə təmİN edilməsi baxımdan böyük əhəmiyyət malikdir.

Azərbaycanın təbii qazını Türkiyə üzərində Avropana dəsiyan Trans Anadol Təbii Qaz Boru Kəməri (TANAP) 2018-ci ildə istifadəyə verilib. Bu layihə Azərbaycanın Avropa bazarına çıxışını asanlaşdırmaqla yanaşı, Türkiyənin enerji mərkəzi olma reallığı da dəstəklədi. Azərbaycanın Xəzər dənizindəki təbii qaz yataqlarının istismarı və bu qazın Türkiyə vasitəsilə Avropana nəqli iki ölkə arasında enerji əməkdaşlığından digər mühüm sütunuñdur. Bu, həm də Türkiyənin enerji təhlükəsizliyi artırır. Eyni zamanda, iki ölkə arasındaki tarixi və mədəni əlaqələr bu dəstəyin davamlı olmasına təmin edir.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan dəfələrlə Türkiyə – Azərbaycan əlaqələrinin dərəcəsini artırır. Hər iki dövlət qardaşlıq münasibətlərini qoruyub saxlarda 256 mütəxvil imzalayıblar. Göründüyü kimi, Türkiyə ilə Azərbaycan arasında qardaşlıq əlaqələri bu gün də davam və inkişaf edir. Hər iki dövlət qardaşlıq münasibətlərini qoruyub saxlamaqdə və inkişaf etdirməkdə israrlıdır. Bu, regionda sabitlik və sülh üçün çox vacibdir. "Türkiyənin yeni yüz illi" vizyonunu elan etmiş Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan bu hədəfə çatmaq üçün pragmatik addımlar atmaqdadır.

Türkiyə və Azərbaycan regional nəqliyyat dəhlizlərini inkişaf etdirmək üçün birlikdə çalışırlar. Bu layihələr həm iqtisadi, həm də strateji maraqlarını bərabərlikdən təmin etmək fikrindən təmİN edilən strateji müttəfiqlik qardaş dövlətlərimiz arasında bütün sahələrdə six əməkdaşlıq, təhlükəsizlik və müdafiə sahələrində qarşılıqlı yardım principlərini özündə etibər edir. Böyannamədə deyilir ki, Türkiyə ilə Azərbaycanın qardaşlıq əlaqələri bu gün də davam və inkişaf edir. Hər iki dövlət qardaşlıq münasibətlərini qoruyub saxlamaqdə və inkişaf etdirməkdə israrlıdır. Bu, regionda sabitlik və sülh üçün çox vacibdir. "Türkiyənin yeni yüz illi" vizyonunu elan etmiş Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan bu hədəfə çatmaq üçün pragmatik addımlar atmaqdadır.

Qfı n ÇAXMAQLI,
XQ-nin Türkiyə müxbiri

soyqırımı" sərgisinə baxış olub.
Anım məclisində qardaş ölkənin millət vəkilləri Şamil Ayrım, Uğur Bayraktutan, Filiz Kılıç, Ayyüce Türkə, Səlqul Özdağ çıxış edərək Xocalı soyqırımınnın bəşəriyyət tarixinin ən qanlı səhifələrindən biri olduğunu, soyqırımlı yalnız Azərbaycan türklərinə deyil, bütün Türk dünyasına qarşı töredildiyini qeyd ediblər. Onlar Türkiyə parlamentarlarının Xocalı soyqırımanın unululmayaçğını söyləyiblər.

Azərbaycanın Türkiyədə səfiri Rəşad Məmmədov və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Türk Dövləti Təşkilatında səlahiyyətli, dövlət xadimi Həsən Həsənov tariximiz ortaç acısını Xocalı faciəsinə – Qarabağ bölgəsində töredilən soyqırımı aktının heç zaman unululmayaçğını söyləyiblər.

Türkiyə – Azərbaycan Dostluq, Əməkdaşlıq və Həmrəylik Dərnəyinin töşbəsü, Azərbaycanın Türkiyədə səfiriyyət tarixində nümayəndəsi, dövlət xadimi Həsən Həsənov Atıq hər il Xocalı soyqırımanın xatirəsinin Türkiyə Böyük Millət Məclisində etiraf etdiyi üçün təşəkkürünü bildirib.

Anım mərasimini davamında Xocalı soyqırımınnı panel müzakirə təşkil olub. Paneldə Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili (Ombudsman) Səfibən Əliyeva və Türkiyənin Baş Ombudsmanı Mehmet Akarca "Xocalı soyqırımınnı insan hüquqları baxımdan dəyərləndirilməsi" mövzusunda çıxış ediblər.

Türkiyə – Azərbaycan Dostluq, Əməkdaşlıq və Həmrəylik Dərnəyinin töşbəsü, Azərbaycanın Türkiyədə səfiriyyət tarixində nümayəndəsi, dövlət xadimi Həsən Həsənov Atıq hər il Xocalı soyqırımanın xatirəsinin Türkiyə Böyük Millət Məclisində etiraf etdiyi üçün təşəkkürünü bildirib.

Namiq QƏDİMOĞLU

XQ

Leyla Əliyeva 4-cü Ər-Riyad Beynəlxalq Humanitar Forumunda

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva fevralın 24-də işlənə başlayan 4-cü Ər-Riyad Beynəlxalq Humanitar Forumunda iştirak edir.

Kral Salman Humanitar Yardım və Qayıq Mərkəzinin rəhbəri Abdullah Ər-Rabiənin dəvəti ilə forumda təmsil olunan Leyla Əliyeva "Global humanitar könlüllük: perspektivlər və hədəflər" adlı panelde çıxış edərək Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Azərbaycanda və digər ölkələrdə həyata keçirilən humanitar layihələr baradı məlumat verib.

Ər-Riyad şəhərində iki Müqddəs Ocağın Xadimi, Saudiyyə Ərəbistanının Kralı Əlahəzər Salman bin Əbdülaziz Al Sədun himayəsi altında, Kral Salman Humanitar Yardım və Qayıq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə keçirilən forumda münaqışlar zamanı humanitar diplomatiya, fəvqələşən hallarda media və kommunikasiya strateyi, sənli intellektin humanitar yardım fəaliyyətində rolü, beynəlxalq hüquq çərçivəsində humanitar yardım sahəsində

mövcud problemlər və gələcək imkanlar müzakirə edilir.

Leyla Əliyeva forumun gündəliyindəki məsələlərin qlobal əhəmiyyətini vurğulayaraq, Azərbaycanın müstsəqiliyini yenidən əldə etdiğən sonra aparılan uğurlu siyaset noticosında humanitar yardım alan dövlətdən donor dövlətə çevriliriyini bildirib. Heydər Əliyev Fondu regionun nəhəng qeyri-hökumət təşkilatı kimi 2004-cü ildən genişməyən humanitar layihələr həyata keçirdiyini qeyd edib. Fondu bir sırə istiqamətlərdə fəaliyyətini önsən Leyla Əliyeva təhsil, səhiyyə və sosial sahalar üzrə layihələrin beynəlxalq səviyyəni yüksət etdiyini, bu fəaliyyətin tərəfdən təşkilatlar və ölkələr tərəfindən yüksək qiymətləndirildiyini bildirib.

Leyla Əliyeva müasir dünyada iqlim dəyişiklikləri kimi böhrana diqqət çəkərək ətraf mühitin və təbiətin qorunması istiqamətində, eləcə da aqçığın aradan qal-

dırılması kimi problemlə üzləşən ölkələrə yardım sahəsində güclərin səfərər olmasına vacibliyini vurğulayıb. O, Azərbaycanın könlüllük fəaliyyəti üzrə uğurlu modelə sahib olduğunu bildirərək, mövcud humanitar problemlərin həllində könlüllük proqramlarının inkişaf etdirilməsinin əhəmiyyətini qeyd edib.

Qeyd edək ki, fevralın 24-25-də keçirilən forumda bir sırə ölkələrin yüksək-səviyyəli rəsmiləri, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı, Beynəlxalq Migrasiya Təşkilatı, Beynəlxalq Qırımlı Xaç Cəmiyyəti, BMT-nin Ərəraq və Kond Təsərrüt Təşkilatı, BMT-nin Uşaq Fondu və digər nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların rəhbərləri, donor təşkilatlar, beynəlxalq ekspertlər və tədqiqatçılar təmsil olunub.

Hikmət Hacıyevin Ankara görüşləri

Türkiyə xarici işlər naziri Hakan Fidan Ankarada Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi – Prezident Administrasiyasının Xarici siyaset məsələləri şöbəsinin müdürü Hikmət Hacıyevlə görüşüb.

Bu barədə Türkiyə Xarici İşlər Nazirliyi məlumat yayıb.

*
Bu barədə Azərbaycanın Türkiyədəki səfiri Rəşad Məmmədov "X"da yazıb.
Bildirilib ki, görüş zamanı Azərbaycan-

Prezident Administrasiyasının xarici siyaset məsələləri şöbəsinin müdürü Hikmət Hacıyev Ankaraya səfəri çərçivəsində Türkiye Prezident Administrasiyasının Kommunikasiya İdarəsinin rəhbəri Fəxrəddin Altunla da görüşüb.

la Türkiyə arasında media və kommunikasiya sahəsində ikitərəfli əməkdaşlıq, qlobal və regional gündəlikdəki məsələlər ətrafında fikir mübادiləsi aparılıb.

XO

Ruben Vardanyanın təqsirləndirildiyi cinayət işi üzrə məhkəmə istintaqı başlayıb

Ermənistan vətəndaşı olan, Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin sülh və insanlı əleyhinə cinayətlər, mühəribə cinayətlər, habelə terrorçuluq, terrorçuluğu maliyyəlaşdırma ilə bağlı maddələri və digər ağır cinayətlərdə təqsirləndirilən Ruben Vardanyanın barsında cinayət işi üzrə məhkəmə prosesinin baxış icası fevralın 25-də davam etdirilib.

Baki Hərbi Məhkəməsində hakimlər Zeynal Ağayevin sədrliyi ilə, Anar Rzayevdən və Camal Ramazanovdan ibarət tərkibdə keçirilən açıq məhkəmə iclasında (ehtiyat hakim Günel Səmədova) təqsirləndirilən şəxs bildişi dildə, yəni rus dilində tərcüməçi, habelə müdafiəsi üçün özünü seçdiyi vəkillə təmin olunub.

Iclasın əvvəlində Ruben Vardanyan və müdafiəçisi vəsətət verərək məhkəmə tərəfindən yenidən etiraz ediblər.

Dövlət ittihamını müdafiə edən prokurorlar Vüsal Əliyev və Fuad Musayev wasatəsi münasibət bildirərək qeyd ediblər ki, eyni məzmunlu vəsətət əvvəlki məhkəmə proseslerində baxıclaraq müvafiq qərar qəbul olunub. Habelə Azərbaycan Respublikasının cinayət-prosesual qanunvericiliyində həkimə etirazın konkret hallarının müşyyən edilməsinə və həmin etirazın əsaslandırılmışın zarur olmasına dair təhləblər təkrarən xatırladılıb.

Vəsətətə qeyd edilən məsələlər dair konkret əsasların müşyyən olunmadığını bildirən prokurorlar etirazın baxılmamış saxlanılması xahiş ediblər.

Bundan sonra məhkəmə etiraza baxmaq üçün müşavirəyə gedib. Müşavirədən sonra elan edilən qərrərə əsasən, etiraz baxılmamış saxlanılıb.

Daha sonra Baş prokurorun böyük köməkçisi Vüsal Əliyev məhkəmə istintaqında səbütlərin tədqiq edilmə ardıcılığına dair ittiham tərəfinin təklifini səsləndirib.

hansı təklif irəli sürməyiblər.

Bundan sonra R.Vardanyan aqıcı akışası keçirdiyin görə özünü yaxşı hiss etmədiyini söyləyib. Hakim təqsirləndirilən şəxs həkim müayinəsindən keçməsi üçün fasılə elan edilib.

Fasilədən sonra məhkəmə iclasına sadrılık edən hakim Zeynal Ağayev cinayət prosesinin tərəflərinə məhkəmə istintaqında səbütlərin tədqiq edilmə qaydasını izah edib.

Ardistən təqsirləndirilən şəxsə səbət ifadə verək təklif olunub, lakin o, ifadə vermək intİmət edib.

Bundan sonra dövlət ittihamını müdafiə edən prokuror təqsirləndirilən şəxsə ittihamı olunduğu cinayət əməlləri üzrə suallar verməyə başlayıb.

Baş prokurorun böyük köməkçisi Vüsal Əliyev təqsirləndirilən şəxs R.Vardanyandan Ermenistannın hərbi tacavüzi noticosında Azərbaycan Respublikasının suveren ərazilərinin işgal olunması, azərbaycanlıların zorla didögür salınması, əsir və girov götürülmüş şəxslərə işğalərin verilmesi və öldürülmesi, Azərbaycan Respublikasına maddi ziyan vurulması və digər faktlara dair münasibətini soruşub.

Baş Prokurorluğun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin şöbə rəisi Nəsir Bayramov, dövlət ittihamçıları Fuad Mu-

sayev və Vüsal Abdullayev təqsirləndirilən şəxsin Azərbaycanın suveren ərazilərinin işgal olunmasına təkan verən hadisələr, Ermənistan Respublikasının vətəndaşları Arayık Harutunyan, Arkadi Qukasyan, Bako Sahakyan, Davit İşxanyan, Davit Babayan, Lyova Mnatsakanyan və Da-

vit Manukyanla münasibətləri, humanitar məqsədlər adı altında fəaliyyət göstərən "Avrora Humanitar Təşəbbüs Fondu", Rusiya Federasiyasının vətəndaşlığından çıxma və Ermənistan Respublikasının vətəndaşlığını qəbul etmə səbəbələri barədə sənədlənmişdir.

Eyni zamanda, Robert Köçəryan, Serj Sarkisyan, Samvel Babayan, Vitali Balasanyan Mikaeli, Zori Balayan və digərləri suallar verməyə başlayıb.

Baş prokurorun xüsusi tapşırıqlar üzrə köməkçisi Tuqay Rəhimli təqsirləndirilən şəxsə qondarma rejimin dövlət naziri vəzifəsinə təyin edilməsi qaydası, həmin vəzifəyin təyin olunmasına zəmanətin kim tərəfindən verilməsi, bununla bağlı məsləhətləşmələr apardığı insanların şəxsiyyəti, Azərbaycan Respublikasının əvvəllər işğal altında olmuş hənsi ərazilərinə soyahət etməsi, "Biz və Bizim dağlar Ərazi İnkıfə Agentliyi" və "Artsaxın Təhlükəsizliyi" və İnkıfə Cobhasi Hərəkatı"nın fəaliyyət istiqamətləri barədə suallar verib.

Bundan sonra R.Vardanyanın cinayət işinin materiallarında olan müsahibəsi nümayiş etdirilərək tərcüməçinin iştirakı ilə tədqiq olunub.

Dövlət ittihamçıları məhkəmədə nümayiş etdirilən müsahibədən irəli gələn bir sıra məqamlar barədə təqsirləndirilən

şəxslər ünvanı, o cümlədən Ermənistan ərazisindən keçərək qanunsuz olaraq Azərbaycan Respublikasının suveren ərazisi olan Qarabağ gələməsi, keçmiş qondarma rejimin ərazisində dövriyyədə olan pül vahidi, həmin qondarma rejimin ərazisində Ermənistan Respublikasının pasportundan istifadə olunma səbəbi, Ermənistan Respublikasının silahlı qüvvələrinin orada yerləşməsinin məqsəd və əsasları, R. Vardanyanın tərəfindən Azərbaycan və erməni xalqlarının birgə yaşamasının qeyri-mümkünlüyü ifadə edən, habelə xalqlar arasında nifrat və ədəvəti oyadan xarakterə malik çıxışların edilmə səbəbi və məqsədi, qondarma rejimin maliyyələşdirilməsi forması və Ermənistan dövlətinin bu prosesdə iştirakı, "dövlət naziri" vəzifəsində qısa müddət olmasının səbəbi barədə suallar verib.

Təqsirləndirilən şəxs Ruben Vardanyan ona verilmiş sualların heç birini cavablandırıbm.

Məhkəmənin növbəti icası martın 4-nə təyin olunub.

Xatırladaq ki, Ruben Vardanyan Azərbaycan Respublikası CM-in 100.1, 100.2 (təcavüzkar mühəribəni planlaşdırma, həzirlama, başlama və aparma), 107 (əhalini deportasiya etmə və məcburi köçürmə), 109 (təqib), 110 (insanları zorakılıqla yoxa

çıxarma), 112 (beynəlxalq hüquq normalarına zidd azadlıqdan məhrum etmə), 113 (igəncə), 114.1 (muzdululq), 115.2 (mühəribə qanunlarını və adətlərin pozma), 116.0.1, 116.0.2, 116.0.10, 116.0.11, 116.0.16, 116.0.18 (silahlı münaqış zamanı beynəlxalq humanitar hüquq normalarını pozma), 120.2.1, 120.2.3, 120.2.4, 120.2.7, 120.2.11, 120.2.12 (qəsdən adam öldürmə), 29.120.2.1, 29.120.2.3, 29.120.2.4, 29.120.2.7, 29.120.2.11, 29.120.2.12 (qəsdən adam öldürmə cəhd), 192.3.1 (qəsnən adam sahibkarlıq), 214.2.1, 214.2.3, 214.2.4 (terrorçuluq), 214-1 (terrorçuluğu maliyyələşdirme), 218.1, 218.2 (cinayətkar birləşdirme), 228.3 (qanunsuz olaraq odlu silah, onun komplekt hissələrini, döyüş sursatı, partlayıcı maddələr və qurğular əldə etmə, başqasına vermə, satma, saxlama, daşma və gazdırma), 270-1.2, 270-1.4 (aviaсиya təhlükəsizliyinə təhdid yaranan əməllər), 278.1 (hakimiyəti zorla ələ keçirmə və ya ona zorla saxlama, dövlətin konstitusiya quruluşunu zorla dəyişdirmə), 279.1, 279.2, 279.3 (qanunvericiliklərə nəzərdə tutulmayan silahlı birləşmələr və qrupları yaratma) və 318.2-ci (Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədini qanunsuz olaraq keçmə) maddələri ilə ittiham olunur.

XO

Qan sizan rəsmələr

Düz bir qərina – 33 il əvvəl törədilmiş Xocalı faciəsi Azərbaycan incəsənətinin əksər sahələrində öz emosional bədii ifadəsini tapıb. Müxtəlif bölgələrdə xatira-memarlıq kompleksləri inşa edilib, monumental heykəllər ucaldırıb, bu mövzuda kinofilmlər çəkilib, tamaşalar səhnəyə qoyulub, musiqi və ədəbi əsərlər yazılıb.

Milli təsviri sənətimizdə bu mövzu öz təcəssümünü yetərlər qədər tapıb. Əmətərili, geniş təsviri-nəqləcisi mahiyətə malik tabloları rəssam Nəsim Məmmədov işləyib. O, 1992–2004-cü illərdə Xocalı faciəsi mövzusunda 40-dan çox rəngkarlıq və qrafika əsəri yaradıb. Əsasən multiplikator-rəssam, kitab tərtibatçısı və abstrakt rəngkarlıq tablolarının müəllifi kimi tanınan Nəsim Məmmədov "Xocalı harayı"ni sonetkar qəlbimin harayı, dünəncisi kimi təqdim edə bilib. Buraya məhv edilmiş şəhərin və onun sakinlərinin faciələrini böyük planda əks etdirən "Xocalının son günü", "Xocalı od içində", "Ata, oğul, ər! Bizi xilas edin!", "Köməksiz Xocalı" kimi əsərən iri formatlı çoxfiqurlu kompozisiyalar daxildir. Elə tablolar da var ki, onlarda bir ailənin, yaxud həttə bir insannın faciələri öz əksini tapır. Bu əsərlərin təxəl adları – "Ailo əsirlikdə", "Onu əsiblər", "Mən yetim qaldım", "Qohumlarım holak oldu, mənsə saq qaldım", "Xocalı Qavrosu", "Körpənin ölümü" – onların stütətinin çox dolğun ifadə edir. "26 fevral, gecə" tablosu üslubiyatına görə abstakt rəsədə yaxındır, başqa birisi – "Bu qız üçün günəş Xocalıda batdı" tablosu forma quruluşu baxımdan kubizmi xatırladır.

"Xilaskarı gözləyən gözələr" kompozisiyاسında isə bir neçə ağlar qədən gözü, sənki, ağlayan buluda dönbür. Burda yüksək bədii sənətkarlıqla insan imkanlarının son həddində, dərin psixoloji sarsıntıların, tarima çəkilmiş əsərlərin sabrılı, dözümlə çarpışığı, baş-باşa goldiyi o mənəvi uğurun canlanır.

Türkiyədə yaşayan azərbaycanlı rəssam Məmməd Əliyev Xocalı mövzusunda əsərlərin müəllifidir. AMEA-nın müxbir üzvü, sənətşünaslıq doktoru, professor Ərtegin Salamzadə onun haqqında yazır: "Rəssəmin yaradıcılığında erməni vandalizmə qarşı etiraz xüsusi bir sohifə təşkil etmişdir. Azərbaycan xalqının fəryadı, acı əsənləri və dəhşətlə monzorlar onu əsərlərində əyanlılıq və yaddaqalanlığı ilə bədii əksini tapmışdır. M. Əliyev Xocalı faciəsini insanlıq tərixinə dəhşətli faciələrdən biri sayaraq qəlb agrısı ilə "Xocalı vəhşiliyi" tablosunu yaratmışdır. Analanın ahi, fəryadı duylanan bu əsərdə gecə, soyuq havada silahsız sakinləri işgəncə verib öldürən ermənilər vəhşi heyvan şəklində təsvir edilmişdir. Əsərdə diqqətəçək bir detal da əlində stülk, əmin-amanlıq simvolu və dənə göyərçin tutmuş usaqdır. Haqiqətən də, daşıdığını mənəsnə görə çox əsərləri bir bağılılıqlıdır. Uşaq əlində quşu tutaraq azad olmaq istəyir, ölmək istəmir, savaşmaq istəmir... M. Əliyev ermənilərin qabağına çıxan günahsız insanların bir neçəsinə əlində biçaqla vermişdir. Azərbaycanın igid əğərlərinin ayılmaz qururuunu, mərdliyini, Vətənin keşiyində darduqlarını göstərməyə çalışmışdır. Əsərin bədii təsir gücü sayəsində hər tamaşaçıda günahsız insanların mərhamət, faciəni törədənlərə isə sənəsən nifrat hissi oyaları..."

Məmməd Əliyevin soyqırımı ilə bağlı digər bir əsəri "Şəhid əsgər" adlı tablosudur. Rəssam bu əsəri şəhid olmuş xalası oğluna həsr edərək, "Torpaq, uğruna olen vəsə Vətəndən" deyərək, kətan üzərində onu bir heykəl, şəhidlərin ölməz bir abidəsinə çevirir". Rəssəmin "Şəhid əsgər", "Xocalıda qadın qırğın" adlı əsərləri da acı, sərsidici kədər, hüzün, iżtirab və dramatik əhvali-ruhiyyə ilə doludur.

Uzun müddət Almaniyyada yaşayan, lakin öz xalqının faciələrinə bigəna qala bilməyən soydaşımız Əşref Heybatovun "Xocalı" pannosunda da buna bən-

zər emosional gərginlik, ağrı və kədər hissleri özünü göstərir. Bu monumental əsərin kolorit həlli öz ifadəsinə qan-qurmazı və göy rənglərin təzadlı kəsişməsində tapır və dünyamızın sonu – apokalipsis görüntüsü ovqatı yaradır.

İncəsənətdə Xocalı faciəsi təkcə rənglər yox, həm də daş, plastik obrazlar vasitəsilə öz təcəssümünü tapır. Bakıda, metronun "Xətai" stansiyası yaxınlığında memar Camal Rəşid Əlizadə, Əməkdar rəssam Aslan Rüstəmov və oğulları – Teymurla Mahmudun birgə işi olan "Ana harayı" abidəsi (2008) on rəsmi və on kültürvəzi ziyanət məkanına çevrilib. Heykəltərəşərələr soyqırımı ideyəsini son dərəcə lakonik və sadə vasitələrlə ifadə etməyə müvəffəq olublar. Qara mərmərlər üzənmiş hündür postament üzərində üz-gözündə, durusundan dərin kədər və hüzün əks olunan, irəliyə doğru uzadığı əlləri üstündə öldürülmüş körpəsini saxlayan gənc ana fiqur ucalır. Postamentin aşağı hissəsində müəlliflər soyqırımı qurbanlarının xatırısinə təndən tökülmüş əbdi qəbirüstü əklə yerləşdirilər.

Xalq rəssamı, heykəltərəş Natig Əliyev isə Mexikoda (2012), Bosniya və Herseqovinanın paytaxtı Sarayevoda (2012) və Ankarada (2014) Xocalı qurbanlarının xatırısinə monumental abidələrin müəllifidir. Bu heykəllər maraqlı kompozisiya həlli, plastik formaların mütonnasıq quruluşu, dramatik mənzərə ilə seçilir.

Vaqif Ucatayın bütün dünyamı dəlaşmiş "Xocalı" plakatında köksüntə xəncər sancılmış körpə təsvir olunur. Bu kompozisiya təsir gücündən gərə soyqırımı mövzusunda işlənmiş əri riqquşlu, yaddaşalan əsərlərdən biridir. Rəssam həmçinin dinc azərbaycanlıların erməni quldurları tərəfindən törədilən soyqırımına həsr olunmuş "Bax! Gör! Xatırla!" adlı qrafik əsərlər seriyası yaradıb. Burada heç bir rəssam taxayülli, mücərrəd

bədii ümumiləşdirmə yoxdur – rəsmlərdəki doşşətlər real olmayı əks etdirir. 49 qrafik vəzənədən ibarət olan seriyada əks edilmiş tükürpərdicə görüntüləri V.Ucatay möcüdətənəcəsindən sağ qalaraq əsirlikdən qurtulmuş Xocalı sakinlərinin dilindən eşitdikləri əsasında işləyib.

Tanınmış qrafik rəssam Oqtay Quliyev və oğlu Vüqar Quliyevdən Xocalı mövzusunu dəyəl. Oqtay müslümlən serial rəsmlərinin, qala, hor birində dərin kədər qərə olmuş milli geyimli qadınlar təsvir olunub. Vüqarın isə "Xocalı qaçqını", "Qaçın qadın", "Təcavüz", "Soyqırımı" qraflarları, eləcə "Faciə" triptixi dəqiqət çəkir.

...Xocalı faciəsi təkcə azərbaycanlı rəssamların deyil, bəi insan kimi bə dəhşəti kənardan bigənliliklə seyr edə bilməyən xərçən rəssamların yaradıcılığında da yer alıb. Fransız rəssamı Reno Baltizerin bəməvzu ağıfonda qızırvı və qara rənglər işlənmiş bir neçə əsər həsr etmişdir. Rəsmlərdəki qızırvı və qara rənglər kətan üzərində axaraq ölüm və qan assosiasiyyası yaradır.

Rəssamlar Ağəli İbrahimov, Sara Manafova, Mais Ağabəyov, Bəyym Hacızadə, Namiq Zeynalov, Rafiq Heydərzadə, heykəltərəşərələr Sahib Quliyev, Xanlar Əhmədzadə, Zəkin Əhmədov, Nəriman Məmmədov, Məmməd Rəşidovun Xocalı faciəsini əks etdirən işləri də səhərlişərçəvəsində nümayişlənir.

Bəli, təsviri sonə ustalarımız – rəssamlar, memarlar, heykəltərəşərələr da əzərlərində ağırlara, itkilarə yaddaşalan "bədii güzgü" təsvirət, tarixi həqiqətlərə rəng, cizgiyə və bərk materiallara hopdurub, əbədiləşdiriblər. Onlar bu gün də yaşadıqları zamanın, şəhidli olduları hadisələrin bədii salnaməsinə yaratmaqla tarixi shəhərlərinə çevirir, gələcək nəsillərə ötürürərlər.

Ə.DOSTƏLİ
XQ

Günahsız qızçıqazın hekayəti

rəsmi şəkildə tanınmışdır.

Xocalıda sağ qalmış insanların helikopterlə təxliyəsində yaxından iştirak etmiş əzmkar bir insanhəzirdə İsraildə yaşayış Əsəd Fərəcov söyləyir ki, 26 fevral 1992-ci ildə Xocalıdan axırıncı helikopteri yola salarkən, domaraq halək olmuş ananın qucağında körpə qızıçığın nozərimi colb etdi və onu da ölü bilarək Ağdamda məscidə təhvil verdim. Sonra bildim ki, məsciddə meytıl yuyulan zaman bir tibb bacısı bu 2 yaşı qızıçığın nəfəs alırdı gərək evinə aparmış və sonra nadirən sağlığın cibindəki kağızla kimliyini öyrənib onu ana nənəsinə qovşurdurmışdır.

2019-cu ildə Baki Kitab evində Xocalı tödbiri zamanı "Xocalıya ədalət!" kampaniyasının təşəbbüsü - Heydər Əliyev Fonduñun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyevanın məsləhəti ilə bu qızın üzən müddət axıtarışında olsaq da, nəticə hasıl etməmişdir. Nəhayət, 2022-ci ildə Opera və Balet teatrında həmin xanımla – Küberə Mahmudova ilə görüşmək tanınmış şəhər, şair Nigar Hasan-Zadəyə nəsib olmuş və Nigar xanım onu Əsəd Fərəcovla görüşdürümdür. Mən isə 26 fevral 2024-cü ildə Baki Beynəlxalq Muğam Mərkəzində "Xocalıya ədalət!" kampaniyasının təşəbbüsində növbəti tödbir zamanı Küberə xanımla tanış olmaq imkəni qazandım. Təqdim etdiyim bu şəkildə Küberə Mahmudova (a ilislidir, üç yaşa anasıdır) sağda, Əsəd Fərəcov isə ortada dayanandır.

Küberə xanım o günlərdən – talesiz uşaqlığından danışanda kövrəlsə də, təskinliyini bunda tapır ki, Azərbaycan Prezidenti, mütəəffər Ali Komandan İlham Əliyevin siyasi və sərkərdəlik maharəti, qəhrəman ordumuzun əzmkarlığı və xalqımızın birliliyi sayısında 2020-ci ilin 44 günlüğü Vətən müharibəsi və 2023-cü ilin sentyabrında 24 saatdan az çəkən antiterror əməliyyatı nəticəsində Qarabağımız tam azad edilmiş, suverenliyi tam barpa olunmuş Azərbaycan torpağı, o cümlədən Xocalı şəhəri bu gün abad, yaraşlı, mütasir bir məkəna çevrilənəkdir.

dan, Peru, Honduras, Panama, Meksika, Kolumbiya, Cənubi Amerika, Bosniya və Herseqovina, İordaniya, Ruminiya, Şotlandiya faciəni parlament səviyyəsində qətləm kimi tanıyalıb. ABŞ-in 24 ştatı da Xocalı qətləməsini

Belarusun paytaxtı Minsk şəhərinin yaxınlığında Loqyski rayonunda Xatın Dövlət Memorial Kompleksi, oradıdəki hündür abida, 185 simvolik məzar, faciəni xatırladan müxtəlif ekspozitərlər 22 mart 1943-cü ildə alman faşistlərinin benzin tökübü yandırıldığı insanların hadət tələyini əks etdirir. Orada 149 nəfər, o cümlədən ən kiçiyinin 7 yaşı olan 75 uşaq yanaraq küllə dönbür. Mən 1978-ci ildə Xatın kompleksində olarkən, o dəhşətli mənzərəni ürkənmişim, o dərəcədən təsir etdi. 1992-ci il fevral ayının səxtəli bir gecəsi, oxsar faciəni - soyqırımı - Xocalı sakinləri də yaşayacaq, erməni faşistlər bədnəm 366-ci motoatıcı alayının köməkliyi ilə bu Azərbaycan şəhərini işğal edərək viran qoyacaqlar. Erməni qəsbəkarları Xatında olduğunu kimi, insanların evlərində diri-dirə yandırıb, olyalınlı sakinləri yatıldıqları yerdəcə amansızlıqla qoşla yetirəcəklər.

Hazırda Xocalı soyqırımının tanınması Azərbaycanın xarici siyasetinin əsas istiqamətlərindən biri kimi müyyənəşdirilib. Bir sıra beynəlxalq təşkilat, 18 dövlətin qanunverici orqanı, o cümlədən Pakistan, Su-

Xocalım, ay Xocalım!

Zəlimxan YAQUB, Xalq şairi

Bu dağların qoynunda yaşlı bir kənd vardı, Əlvan sarayı, güllü bağ, gen aynabond vardı. Neçə dədəyi şəkər, səhbəti qond vardı, Neçə incəbel gözəl, zülfü kəmənd vardı. Yoxdu daha, nağılı, İtdi, batdı, dağıldı. Mənim şirin qafiyəm, mənim üçə hecalım, Xocalım, ay Xocalım!

Ağzından alov saçan silahlar yedi səni, İştahalar, nəşlər, tamahalar yedi səni. Başlısanmaz, yuyulmaz günahlar yedi səni, Gəydə Allahi danan "allah"lar yedi səni, Həc Allah götürürmi qısamı gec aham? Xocalım, ay Xocalım!

Ne qə ki yer üzündə yamanlar, pislər yaşar, İki dolu qurd olan nankor xəbisər yaşar, Dumanlı beyninlər dumanlı hissər yaşar, Ne qə ki bu şeytanlar, cılınar, iblislər yaşar, Gərək hər gün, hər saat yağıldardan öc alım, Xocalım, ay Xocalım!

Nə möcüza göstərim, nə cüra imkan tapım, Qan itirən kəsərlər damarına qan tapım? Kəsilmə biləkli, barmaqlara nə deyim? Qur içində buz olmuş ayaqlarla nə deyim? Yaxınlar eşitmirsə, uzaqlara nə deyim? Tanrı rəvə bilməsin, mən bu dərđələ qocalım, Xocalım, ay Xocalım!

Nə sənə yas verənlərə yas dalınca yas gərək, İğidlorım öyməli, oğullarım xas gərək. Dəmirdən geyim gərək, poladdan libas gərək, Ölümə ölüm gərək, qisasa qisas gərək, Gərək səndən ötəri qala yixim, bürc alım, Xocalım, ay Xocalım!

Həyat şirin, yol çatin, ölüm ucuz, can baha, Baş qaldırıb ağırlar, dözmür ürəklər daha. Taşlımla olmaq yaraşmaz bu gün ağrıya, aha, Yalvarmaq istəyirəm peygəmbər, Allah, Haqqını qaytarmağa bir ömür də bore alım, Xocalım, ay Xocalım!

Təzədən yandı xallar mügəmin nəvəsində, Bayquşlar örür bu gün bülbülin yuvasında. Biqeyrət oğulların şan-söhrət havasında, Kəmfürsət övladların vəzifə davasında, Harayına çatmağı tapılmadı macalıım, Xocalım, ay Xocalım!

Yerbəyər eləməsi sevincimi, dərdimi, Bir-birindən secməsi mərdimi, namərdimi, Əjdahalar əlindən qurtarmamış yurdumu, Tanrının qırmanına döndərməmiş ordumu, Qoy gəlməsin ölümüm, qoy çatmasın əcəlim, Xocalım, ay Xocalım!!!

(31 yanvar 1997-ci il)

XQ

III MDB Oyunlarına hazırlıq

2025-ci ildə Azərbaycan Respublikasında keçiriləcək III MDB Oyunlarına fəal hazırlıq işləri aparılır. Fevralın 24-də müvafiq işçi qrupunun onlayn formatda növbəti icası olub.

Iclada Azərbaycan, Belarus, Qazaxistan, Qırğızistən, Rusiya, Tacikistan, Özbəkistan və MDB İcraiyyə Komitəsinin nümayəndələri iştirak ediblər.

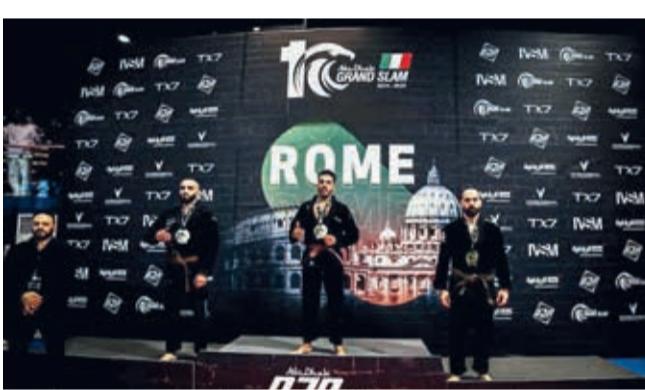
Iclas iştirakçılarının diqqətinə Oyunlara hazırlığın gedisi ilə bağlı Azərbaycan Gənclər və İdman Nazirliyinin məlumatı və Bədən Tərbiyi və İdman Şurasının təsdiqindən təqdim edilmişsi tövsiyə olunan III MDB Oyunlarının Əsasnamə layihəsinə dair təkliflər çatdırılıb. Qərara alınıb ki, fevralın 28-də Azərbaycan tərəfinin təklif etdiyi masul şəxslər Oyunların idman növbələri üzrə yarışların detallarının (o cümlədən yaş kateqoriyaları) işlənilərini hazırlanması təklif edilsin.

MDB iştirakçıları olan dövlətlərin bədən tərbiyəsi və idman sahəsində dövlət orqanlarından Oyunlarda iştirakçıların akkreditasiyası üçün rəqəmsal platformada öz ölkələrinin idman nümayəndəyənən müraciati prosesinə cavabdeh olan şəxsləri müəyyən etmək, müvafiq qaydada martın 7-dək Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyinə bu barədə məlumat vermək xahiş olunub.

Qeyd edək ki, III MDB Oyunları sentyabrın 28-dən oktyabrın 8-dək "2025-ci ildə Müstəqil Dövlətlər Birliyinin idman paytaxtı" olan Gəncədə, həmçinin Yevlax, Mingəçevir, Qəbəla, Şəki, Göygöl və Xankəndi şəhərlərində keçiriləcək. İdmannan 23 növü üzrə yarışların keçirilməsi təklif olunur.

Oyunlarda iştirak etmək üçün təkcə MDB-dən deyil, bir sira digər ölkələrdən də idmançıların dəvət ediləcəyi gözlənilir.

Romada 3 medal

İtaliyanın paytaxtı Roma şəhərində ciu-citsu üzrə keçirilən ənənəvi "Büyük Dəbilqə" turnirində idmançılarımız uğurla çıxış ediblər.

Yarıçox edən Azərbaycan Braziliya Ciu-citsu Klubu İctimai Birliyinin ciu-citsuçuları Fərid Hadiyev (77 kq) gümüş, Fuad Əliyev (46 kq) uşaqlar arasında bürünc medala yiyələnib. Rita Kovari (62 kq) isə qadınların mübarizəsində 2-ci yeri tutub.

L.QURBANOVA
XQ

"Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti tabeliyindəki idarələrə tikinti materiallarının satın alınması məqsədilə MÜSABİQƏ ELAN EDİR

Müsabiqədə iştirak etmek istəyən şəxslər www.asco.az sahifəsinə daxil olmaqla elanların olaraq sənədləri və ətraflı məlumat əldə edə bilərlər. Müräcit üçün son müddət 2025-ci il martın 5-i saat 17:00-dəkdir.

Sənədlər Azərbaycan dilində, 2 nüsxədə (əsl və surəti) tərtib olunmalıdır (xarici dildəki tender təklifləri Azərbaycan dilinə tərcümə edilməlidir). Göstərilən vaxtdan gec təqdim olunan zərflər açılmadan geri qaytarılacaqdır.

Ünvan – AZ1003, Bakı şəhəri, Mikayıl Useynov küçəsi 2. Əlaqə telefonu – (012) 404-37-00, daxili – 1242.

✓ 2025-ci il fevralın 3-də ümumi yığıncaq qərarı ilə "İmisi rayonunda faaliyyət göstərən "Mazrəli", "Qızılıkənd", "Mugan", "Həsənlə" və "Yeni həyət" Sudan İstifadəçənlər Birlikləri birləşərək, "Kohna Cənub Mugan" Sudan İstifadəçənlər Birliyini təsis etmişlər. Ünvan – İmisi rayonu, Qızılıkənd kəndi.

Təbiət abidələrimiz

İşıqlı dağının aynası – Qaragöl!

Azərbaycanın əsrarəngiz gözəl təbiətini, zəngin flora və faunaşın qorumaq məqsədilə yaradılan milli parklarımız, qoruqlar və yasaqlıqlarımız sayəcə kifayət qədər çoxdur. Onların hər birinin özüllüyə barədə qəzetimizin sahifələrində vaxtaşısı olaraq səhəbət açmışq. Bu yazılar oxucu reaksiyası da müsbətdir.

Bu dəfə Qaragöl Dövlət Təbiət Qoruğu hakkında söz açmaq fikrindəyik. Ona el arasında İşıqlı Qaragöl də deyirlər. Bura Qarabağ vulkanik yaylasının cənub hissəsindəki böyük İşıqlı dağında yerləşir. İşıqlı dağının aynasıdır Qaragöl! O, dəniz səviyyəsindən 2 min 650 metr hündürlükdedir. Qoruğun ərazisi isə 240 hektar.

Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan Respublikasının Laçın rayonu ilə Ermanistanın Gorus rayonu sərhədində yerləşən Qaragöl sərhəd gülü hesab edilir. Bu yüksək dağ gülü olduğundan tədqiqatçılar üçün daim xüsusi maraq doğurur. Qaragöl ilə bağlı olaraq çox sayıda elmi tədqiqat işləri, araşdırılmalar aparılmışdır.

Məlumat üçün bildirək ki, Qaragöl Dövlət Təbiət Qoruğu 17 oktyabr 1987-ci il tarixində Azərbaycan və Ermanistan respublikalarının direktiv orqanlarının qərarı ilə yaradılmışdır və o vaxtdan respublikalararası dövlət qoruğu elan edilmişdir. Hər iki tərəf ərazisinin unikal flora və faunasını qorumaq üçün qarşılıqlı öhdəliklər götürülmüşlər. Amma Ermənistən tərəfindən Qaragölün çirkənlənməsi və buradakı heyvanlar aləminin qorunması ilə əlaqədar öz üzərinə düşən vəzifələrə emal etməmişdir.

Nəzərə alınmadırla ki, Qaragöl mühüm hidroloji və təsərrüfat şəhəriyyətinə malikdir. Onun suyundan əkin yerlərinin suvarılması, qoyunçuluq və balıqcılıq üçün istifadə edilir. Gölün şimal, şimal-qor və qor-

tərəflərində quru ərazi yarğan və qayalardan ibarətdir, qalan hissələrində isə relyef nisbi düzənlilikdir. Ərazidə çimli dağ-çəmən, humuslu zəngin torpaqlar yayılmışdır.

Qoruğun ərazisi üçün qış quraq keçən soyuq iqlim tipi hakimdir. Burada havanın ən soyuq ayının orta temperaturu mənfi 3 dərəcədən aşağı, an isti ayının isə müsbət 10 dərəcə Selsidən yuxarıdır. İllik yağıntının miqdarı 700 millimetrdir. Qoruğun gülü dövrəyə alan quru ərazisi yüksək dağlıq qurşaq üçün səciyyəyənən olal çəmənliliklərindən ibarətdir.

Qoruğun bitki örtüyü o qədər də zəngin deyil. Bitki nümunələrinin azlığı qorugun quru sahəsinin kiçik

olması və əsas nadir və endemik bitkilərin onun sərhədlərindən kənarda qalması ilə əlaqədardır. Burada uzun illər qoyun sürütlərinin otarılmazı ərazidəki otların tapdalanmasına səbəb olmuşdur. Bu da, öz növbəsin-

gəzurun işgaldən azad edilmiş bütün ərazilərində olduğu kimi, Qaragöl Dövlət Təbiət Qoruğunun yerləşdiyi Laçın rayonunda da geniş tikinti-quruculuq, bərpa işləri aparılır. Laçın- dan Qaragöl istiqamətində rahat yol

də, ərazidəki bitkilərin inkişafına və zənginliyinə xeyli monfi təsir göstərmişdir. Qoruğun ərazisinin bitki örtüyü əsasən alp çəmən bitkilərindən ibarətdir. Conub hissədə üçyarpaq yoncanın, şərqi hissədə govenin üstünlük təşkil etdiyi çəmənliliklər inkışaf etmişdir.

İşıqlı Qaragöl və onun ərafə ərazisi tarixin xalqımıza məxsus olan torpaqlar olmuşdur. Erməni vəndalları 30 il yaxın bu ərazini işgəl altında saxlamışlar və yerlərinə təbii sərvəti ilə vəhşicəsinə davranmışlar. Xoşbəxtlikdən 2020-ci ilin payızında ərazi rəsədəli Milli Ordumuz tərəfindən işğaldən azad olmuşdur.

Həzirdə Qarabağın və Şərqi Zə-

cəkili. Laçınlılar deyirlər ki, yaz-yay, payız aylarında bu yerlər əsl cənnəti xatırladır.

Tabii ki, bu dağlarda qışın da ecəzkar gözəlliyi var və bu səbəbdən bölgədə qış turizmini genişləndirmək üçün geniş imkanlar mövcuddur. İnanıq ki, on yaxın aylar, illər ərzində buralar həm yerli, həm də əcnəbi turistlərin ən çox ziyarət etdiyi məkanlardan biri olacaq. O zaman buranı ziyyət edənlər öz dəstə və tanışlarına səmimi şəkildə deyəcəklər: İşıqlı dağının qeynində bir göl var. Adına Qaragöl deyirlər. Çox gözəl göldür. Oranı mütləq ziyyərat edin!

M.HACIXANLI
XQ

Ortaq türk tarixi layihəsi

Türkiyənin paytaxtı Ankara şəhərində Beynəlxalq Türk Akademiyası türk dövlətlərinin tarixinə dair beynəlxalq seminar təşkil edilib.

Atatürk Mədəniyyət, Dil və Tarix Yüksək Qurumunun nəzdindəki Türk Tarix Qurumunun evsahibliyi, Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) Ağsaqqallar Şurasının dəstəyi ilə gerçəkləşən tədbirdə TDT-ə üzv ölkələrin tarixi və arxeolojiya sahələrinin aparıcı mütəxəssisləri iştirak ediblər.

Beynəlxalq seminarda türk tarixinə dair ortaş akademik işin konsepsiyası müzakirə edilib. Türk Dövlətləri Təşkilatının 2024-cü il noyabrın 6-da Bişkekde keçirilən XI Zirvə görüşündən türk ölkələrinin orta tarixinin hazırlanması ideyəsi irəli sürültüb. Dövlət rəhbərlərinin göstərişi ilə irimiqayışlı layihənin koordinasiyası Beynəlxalq Türk Akademiyası tərəfindən həyata keçirilir.

Seminari giriş nitqı ilə Beynəlxalq Türk Akademiyasının prezidenti, TDT-ə üzv ölkələrin tarixi və arxeolojiya institutlarının rəhbərləri türk dövlətlərinin tarixi üzrə akademik işin ortaya qoyulması üçün əməkdaşlıq haqqında protokol imzalayıblar.

Qeyd edək ki, tədbirdə TDT Ağsaqqallar Şurasının sədri Binəli Yıldırım, Atatürk Mədəniyyət, Dil və Tarix Yüksək Qurumunun sədri professor Derya Örs, Türk Tarix Qurumunun sədri Yüksel Özgen və tarix elmləri doktoru Həsən Həsənov da iştirak ediblər.

Qabil YUSIFOĞLU
XQ

əsas məqsədi Türk dünyasının tarixinin əsas mərhələlərini işqalandırmaq, qardaş xalqların ümumi tarixi şurunun formalşdırılması, xüsusun də gənclər arasında mili qırurun möhkəmləndirilməsi, həmçinin beynəlxalq arenada türk tarixi və mədəni ərisinin təmizlənilməsi.

Sonda Türk Akademiyasının prezidenti, TDT-ə üzv ölkələrin tarixi və arxeolojiya institutlarının rəhbərləri türk dövlətlərinin tarixi üzrə akademik işin ortaya qoyulması üçün əməkdaşlıq haqqında protokol imzalayıblar.

Qeyd edək ki, tədbirdə TDT Ağsaqqallar Şurasının sədri Binəli Yıldırım, Atatürk Mədəniyyət, Dil və Tarix Yüksək Qurumunun sədri professor Derya Örs, Türk Tarix Qurumunun sədri Yüksel Özgen və tarix elmləri doktoru Həsən Həsənov da iştirak ediblər.

Sənəd təqdimatı zamanı tədbirdən qısa bir müddət sonra təqdimatçılar təqdimatçılarla görüşlərə başlayıblar.

Sağlamlıq Cəfəri – cana verir təpəri

Cəfəri suyu tərkibində yüksək vitamin və mineralar sayısında immuniteti gücləndirməkdən həzmi dəstəkləməyə qədər bir çox müsbət təsirlərə malikdir. O, detoks effekti ilə organizmizi toksinlərdən təmizləyir və ödəmin aradan qaldırılmasını asanlaşdırır.

Cəfəri suyunun bəzi mühüm faydalılarını təqdim edir. Böyrəklərin təmizlənməsinə kömək edir. Sidikovcu təsiri ilə bəndəndəki ödəmin aradan qaldırılmasına dəstək olur. Tərkibindəki yüksək C vitamini sayısında immunitet sistemini təmizləyir və ödəmin aradan qaldırır.

Bə tərəvəz antibakterial xüsusiyyətləri ilə organizmimi infeksiyalardan qoruyur. Həzməzlilik və işsizlik problemlərini aradan qaldırmağa kömək edir. Antioxidaşlarda zəngin olduğu üçün dəri sağlamlığını yaxşılaşdırır. Dərinliyi təmizləyir və sizanaqların omalı gələşməsinə qarışmazdır.

Cəfərinin tərkibində qan şəkərini tənzimləməyə kömək edən maddələr var. Diabet riskini azaltmağa kömək edir. Antioxidaşlarda zəngin olduğu üçün dəri sağlamlığını yaxşılaşdırır. Dərinliyi təmizləyir və qazançlarını omalı gələşməsinə qarışmazdır.

Nəhayət, cəfəri maddələr mübadilisini sürətləndirərək yağ yandırılmasını dəstəkləyir. Bəndəndə su qalmışını azaldaraq ödəmi aradan qaldırır.

Z.HÜSEYNLİ
XQ

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin biologiya və onun tədrisi texnologiyası kafedrasının əməkdaşları baş müəllim Günel Məmmədəvəyə atası

ƏLİMÖVSÜM MÜƏLLİMİN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirler.

Havanın temperaturu gecə 1-6° şaxta, gündüz 3-7° isti, dəğlarda gecə 8-13° şaxta, yüksək dağlıq arazilərdə 18-23° şaxta, gündüz 3-8° şaxta olacaq. Yolların buz bağlanması davam edəcək.

XQ

BAŞ REDAKTOR

TELEFONLAR:

Reklam və elanlar: 493-82-21